Nr. 2 — 1980 — uke 35 —
Kr. 8,50 inkl. moms

serie-FOKUS

MAGASIN OM OG MED SERIER

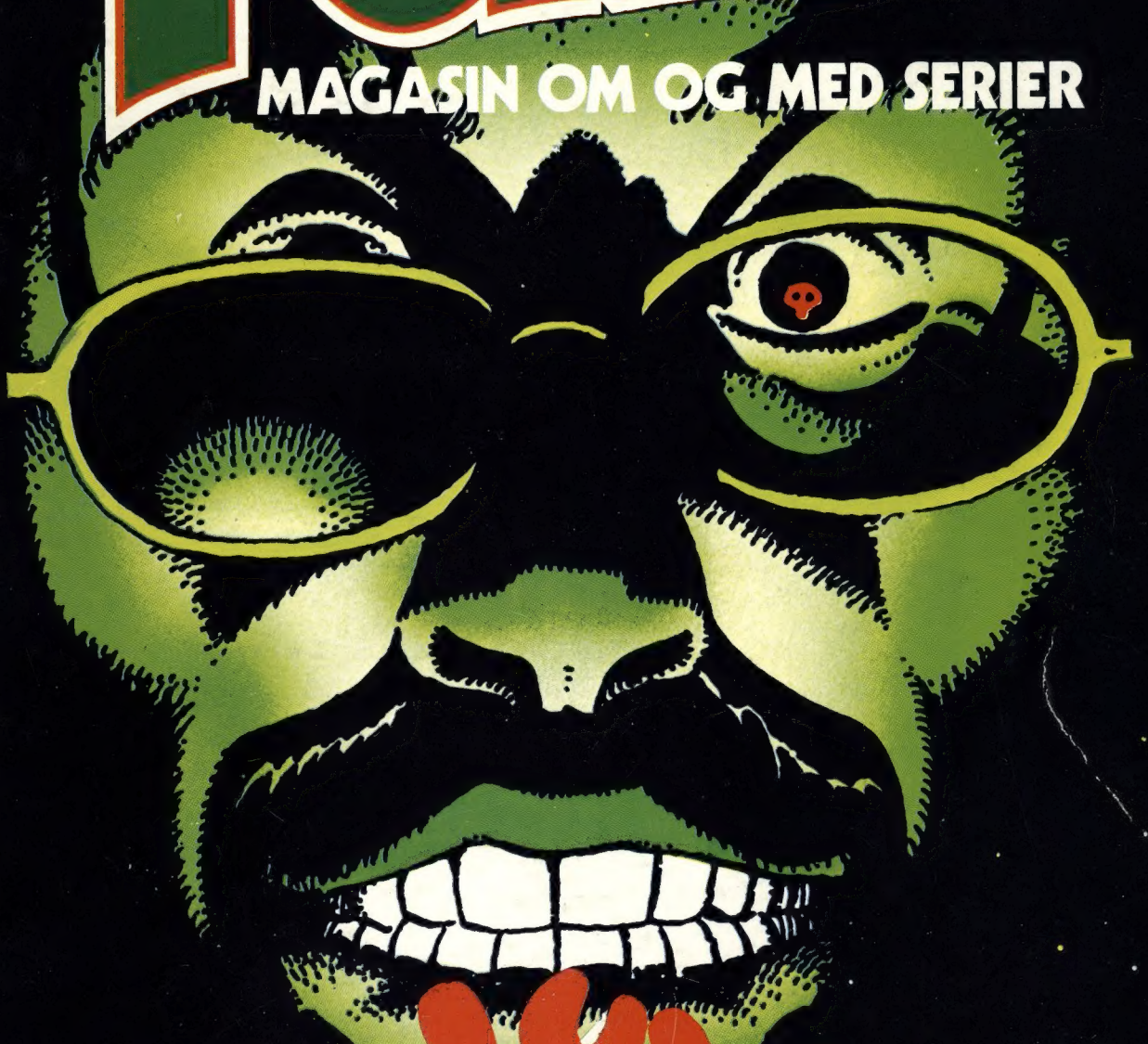

VOLD I SERIENE

bc 073 02

GASTON av Franquin

PFFFUHHHHHH! SVÆRT SOM DE FYRER I DAG...
DE NYE VARME-KJELENE ER GÅTT AMOK!
JA! PFFFFFFF! DE BURDE LÆRE SEG Å REGULERE DEM...
SJHHHFFFF! SKAMLØS SLØSING! OG MED BRENSEL-PRISENE I DAG...
!!
HALLO?... NEI, VAKT-MESTEREN SVARER IKKE... ENTEN ER HAN BORTE, ELLER SÅ ER HAN KOKT ALLEREDE...
AAAH LUFT...
HAR DERE SETT AT TING SOM ER AV PLAST BEGYNNER Å SMELTE...
JA, VI SMELTER JA, VI SMELTER, OG DET ER SÅ VARMT OG GODT...
...OG TAPETET BEGYN-NER Å SKRELLE AV...
VANN...
NÅ ER DET NOK! HVEM ER DET EGENTLIG SOM REGULERER VARMEN?
...JEG KAN FÅ DEN ENDA LITT MER OPP! FYR I VEI! HI HI!
FFRR
RRRRAAAHH
PFFFFFF
DETTE ER RENE HELVETE
HO HO! TA DET LITT MED RO... ET SLIKT INTERESSANT EKSPERIMENT FORTJENER LITT TÅLMODIGHET!
Yippiii! JEG VISSTE AT MAN KUNNE RISTE BRØD PÅ RADIATO-REN!
DET ER GODT Å VITE!
BOM
IDÉ: JOOP
753
Franquin

INNLEDNINGSVIS

Aller først, dette nummeret av SERIEFOKUS var opprinnelig tenkt som et spesialnummer om vold. Men på grunn av den lange trykningstiden ble vi nødt til å foreta endringer i siste minutt for å få med viktig aktuelt stoff. Det gjelder i første rekke den gledelige nyhet at serieleserne endelig har organisert seg. Det har lenge vært et savn at serielesere ikke har kunnet øve noe samlet press på myndigheter og andre som har med utformingen av kulturpolitikken å gjøre. Svenskene har i en årrekke hatt sitt Seriefrämjandet, og den positive holdningen til serier i vårt naboland skyldes i første rekke denne foreningens utrettelige arbeid.

Hvor sørgelig situasjonen har vært — og er — her til lands belyser Per Romanowski i sin artikkel om debatten som forsvant. Se side 11. Han trekker fram i hele sin bredde den ulne tegneseriedebatt som har vært ført i Norge de siste 30 år. Et iøyenfallende trekk ved denne debatten er at serieleserne knapt kom til orde i det hele tatt, mens lærere og pedagoger fikk fritt spillerom. Vi nærer et sterkt håp om at Norsk Tegneserieforum vil forandre dette.

I dette landet er det visst vanskelig å forstå at tegneserier er kultur, og at det er de norske seriene og de mest interessante av de utenlandske som blir rammet av fy- og sensurholdningene. Ukesheftene har sine faste lesere og vil alltid komme ut, uansett debatt og kritikk. Albumutgivelsen derimot, lider. Det er ingen tvil om at album er det mest spennende på tegneseriemarkedet i dag. De er ikke avhengig av utgivelse hver uke eller måned, de har albuerom for en serieskaper til å lage noe mer enn variasjoner over gamle, velkjente historier. Her eksperimenteres det med nye former og nytt innhold. Klassikere som Lucky Luke, Tintin, Astrix og Sprint er utenklige uten albumformen.

En negativ holdning til seriene — og den mangelen på forståelse som hører med — fører til at alle seriene skjæres over en kam. Tegneseriene skal bare finnes i kioskene sammen med ukeblad og legeromaner; der hører de hjemme. Feil. Tegneseriene i form av utvalgte album har sin naturlige plass også i bokhandelen og bibliotekene. Danskene har for eksempel sin innkjøpsordning for serier lignende den vi har for litteratur. Men en større forståelse for seriene må først kjempes igjennom, og det er denne fasen vi fortsatt er i.

Et av SERIEFOKUS' formål er å inspirere til å lage egne serier. I dette nummeret er vi så heldige å kunne presentere en debutant. Anders Smerud gjør med dette sin entre i de tynne rekkene av norske serieskapere med sin OL-MANI. Vi håper å kunne presentere flere av hans serier senere.

Til slutt, stoffet om vold skal vi komme tilbake til i et senere nummer og vi er fortsatt interessert i dine serier, brev og kommentarer.

Red.

Forsiden:	**Tegnet av Caza**	
Serier:	**Gaston**	**side 2**
	© Franquin S.E.P.P.	
	The Spirit	4
	© Will Eisner/Selecciones Illustradas S.A	
	OL-mani	15
	© Anders Smerud	
	Dyrets Tegn	18
	© Knut Berg	
	Bråk ovenpå igjen	22
	© Dargaud Editeur	
	Corto Maltese	30
	© Publica	
Annet:	**De farlige tegneseriene**	11
	© Per Romanowski	
	Kulturkampen	17
	Etc.	26
	To ensomme vandrere	35

serie-FOKUS
MAGASIN OM OG MED SERIER

SERIEFOKUS utgis av SEMIC/Nordisk Forlag as.
Thv. Meyersgt. 72, Oslo 5.
Tlf. 11 50 30.
Redaktører: Terje Nordberg og Eirik Ildahl.
I redaksjonen: Per G. Olsen og Petter Engbo.
Bidrag som ikke er bestilt må vedlegges svarporto.
Trykt i Finland.

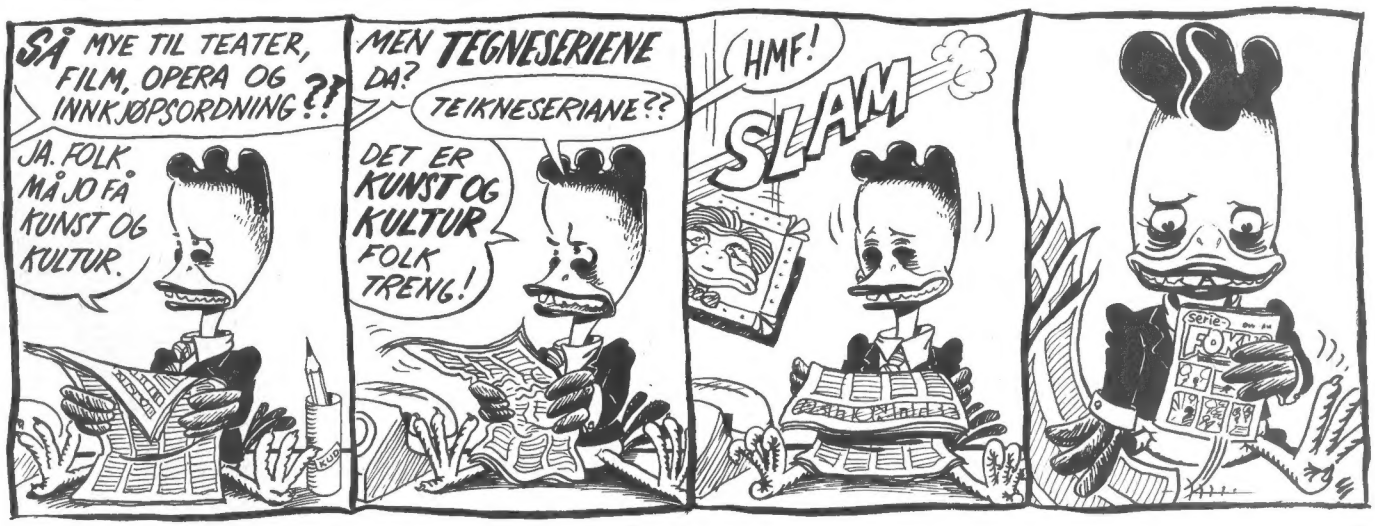
SÅ MYE TIL TEATER, FILM, OPERA OG INNKJØPSORDNING??
JA. FOLK MÅ JO FÅ KUNST OG KULTUR.
MEN TEGNESERIENE DA?
TEIKNESERIANE??
DET ER KUNST OG KULTUR FOLK TRENG!
HMF!
SLAM

PANCHO
SLAKTER
Spirit
AV WILL EISNER
PEDRO!
HVA ERRE NÅ DA DU SOMLER MED? SE TIL Å FÅ DEN GÆRNE OKSEN MED DEG INNA-FOR, SÅ JEG KAN FÅ SLAKTA'N !
@&#¤%!!
STØNN PUST Å, HOLD KJEFTEN... JEG DRIVER JO PÅ... MEN DENNA DUMME OKSEN TRUR VISST HAN ER I ARENA'N !
SI, SEÑOR PEDRO... OKSEN DU FØRER TIL SLAKTERIET ER INGEN RINGERE ENN PANCHO... DEN TØFFESTE OG MEST FRYKTEDE OKSEN I HELE MEXICO !
¡¡MADRE MIA!!
¡¡EN SNAKKENDE TORO!!

SI, AMIGO... JEG SNAKKER, FOR I MITT OKSEHJERTE BÆRER JEG PÅ EN SØRGELIG HISTORIE... GI MEG ET MOMENTO, SEÑOR SLAKTER, SÅ SKAL JEG FORTELLE DEN...

JEG BLE IKKE FØDT FOR Å ENDE SOM KARBONADE, ÅNEI, SEÑOR! ENGANG VAR JEG TOREOEN PANCHO... TOREOEN ALLE FRYKTET... MORDEREN.. DEN FYRRIGE... ALT HVA DE NÅ KALTE MEG!

LANDSBYENS STOLTHET!!
PROVINSENS STORE HÅP!!

ALLE MATADORER VAR REDD MEG... ALLE UNNTATT **PEPIN** DE LA **MANCHA**... HAN OG JEG VOKSTE OPP SAMMEN...

... HAN LOVTE MEG AT NÅR HAN BLE EN BERØMT MATADOR, VILLE HAN SENDE BUD ETTER MEG, SÅ VI KUNNE KJEMPE I EN STOR ARENA...

MEN, SEÑOR... TINGENE GÅR IKKE ALLTID SLIK MAN MAN HAR PLANLAGT DEM... PEPIN KOM SAMMEN MED DÅRLIGE KAMERATER, OG DET FØRTE HAM IKKE TIL ARENAEN, MEN TIL CENTRAL CITY, USA... EN SVÆRT DÅRLIG BY, SEÑOR, OG PEPIN HAVNET I DEN ALLER, ALLER DÅRLIGSTE DELEN AV DENNE BYEN...

AUGIE'S CAFE

DER SATT HAN, NEDBRUTT OG PENGELENS, OG DRØMTE OM MEXICO OG SIN AVBRUTTE KARRIERE... MENS HAN VENTET PÅ EN SJANSE TIL Å KUNNE KARRE SEG HJEM IGJEN...

SJANSEN KOM EN DAG, I FORM AV TO MEGET RÅTNE TYPER...

PEPIN? HAN ER FOR FEIG TIL Å GJØRE SLIKT, DEN SVAMPEN!

SI IKKE DET, NICKY... DETTE ER PEPIN, DEN MODIGE UNGE MATADOREN FRA MEXICO! JEG HAR SELV SETT HAM KJEMPE! HAR DU BRUK FOR $100, PEPIN?

SI... FOR $100 KUNNE JEG REISE HJEM... OG DET ER MIDT I TYREFEKTING-SESONGEN...

SI... JEG GJØR DET...

TIL NATTEN GIKK PEPIN TIL DET AVTALTE STEDET... DE TO HYENENE HADDE PLUKKET UT ET FETT OFFER... SELV SATT DE OG SPILTE KORT MED HAM, MENS PEPIN...: SUKK :...
BANG BANG
DEN TOK DU FINT, PEPIN...
PENGENE, SEÑOR.. GI MEG PENGENE!
CLUB
OK... HER... $ 100 TIL DEG.. RESTEN TAR VI, FOR VÅR DEL AV JOBBEN VAR DEN VANSKELIGSTE ...
SI, SI... MEN GI MEG NÅ PENGENE!
HER! STIKK AV NÅ!
...OG SÅ GIKK PEPIN... TANKEN PÅ AT HAN SNART SKULLE KJEMPE I ARENAEN IGJEN FIKK HAM TIL Å GLEMME HVORDAN HAN HADDE TJENT PENGENE... DA HAN LUKKET DØREN BAK SEG, BEVEGET HAN SEG ALLEREDE MED EN MATADORS VERDIGHET...
ACME CLUB
BANG BANG
...OG DA POLITIET FANT LIKENE...
.. SATT ALLEREDE DE TO GRIBBENE PÅ FLYET TIL MEXICO...
SNUSER SPIRIT ENNÅ OMKRING DER OPPE, SJEF?
JEPP... SKJØNNER IKKE HVORFOR... SAKEN ER JO KLAR! DE TO SKJØT HVERANDRE! BASTA BOM!

SI, SPIRITO, HAN TENKTE MYE OG GODT DEN NATTEN... OG DA HAN KOM TIL POLITISTASJONEN NESTE DAG, HADDE HAN MED SEG EN SPESIELL DRAKT... SI, SEÑOR SLAKTER, DET VAR EN MATADORDRAKT...

NÅ, SHERLOCK... FUNNET NOE ?

TROR NOK JEG ER PÅ SPORET AV NOE, DOLAN.

JEG ER SIKKER PÅ AT PEPIN IKKE VAR ALENE OM DRAPET !

OK, JEG SKAL SPILLE WATSON... HVORFOR?

FORDI HAN VAR HELT BLAKK DAGEN FØR, MEN DEN MORGENEN BESTILTE HAN EN BILLETT TIL BURROGRANDE, I MEXICO... BILLETTEN KOSTET OVER $ 100, OG HAN LOVTE Å BETALE SAMME KVELD !

OG SÅ ?

MANNEN HAN SKJØT VAR SMUGLEREN SMEAG, DEN VERSTE RIVALEN TIL **GARCIA BUENO** OG **NICKY SMITH**... OG DISSE TO FINE HERRENE ER NÅ UNDERVEIS TIL BURROGRANDE ! FORSTÅR DU NÅ ?

.. SÅ, SEÑOR... DA SOLEN STEG OPP OVER BURROGRANDE NESTE MORGEN...

VELKOMMEN HJEM TIL RANCHO BUENO, GARCIA ! EH... HVEM ER DENNE GRINGOEN ?

MIN NYE PARTNER, NICKY SMITH !

HEI.

FINT STED DU HAR HER, GARCIA... MED DENNE RANCHEN SOM OPERASJONSBASE SKAL VI FÅ.. EH.. SALIG HENFARNE SMEAG FORRETNINGER TIL Å VIRKE SOM RENE PUSLERIET !

AKKURAT, SMITH !

VIRKELIG ET BRA STED.. JEG TROR JEG VIL BLI HER OVER WEEK-ENDEN.. ØH... FOR Å SLAPPE AV...

GOD IDÉ ! OM EN UKE VIL ALT VÆRE GLEMT I CENTRAL CITY... DA KAN DU TRYGT DRA TILBAKE OG TA DEG AV FORRETNINGENE !

SI !

SI... DE MÅ TA DEM EN LITEN FERIE... DET ER TIDEN FOR TYREFEKTNINGER HER NÅ... DE MÅ IKKE GÅ GLIPP AV KAMPEN MELLOM PEPIN, SOM KOM TILBAKE FRA CENTRAL CITY I GÅR KVELD, OG HANS GAMLE VENN TYREN PANCHO...

!

HO HO HO... TO MER FORSKREKKEDE SKURKER HAR DU ALDRI SETT! MADRE MIA, SOM DE SPRANG NED TIL ØVELSESARENAEN! MEN DE PASSET SEG FOR Å KOMME SÅ NÆR AT MATADOREN KUNNE SE DEM...

@#$%!!

MADRE MIA! DET ER **HAM**! MEN JEG SÅ HAM LIGGE **DØD**...

...OG GANSKE RIKTIG... DER UTE I ARENAEN STO EN SOM SÅ UT TIL Å VÆRE SELVESTE PEPIN... HAN BAR DEN SPESIELLE DRAKTEN SOM ALLE KJENTE SÅ GODT... INGEN ANNEN MATADOR HADDE NOENSINNE HATT MAKEN... AHEM... DET VAR LITT VANSKELIG FOR MEG Å SE ALT SOM SKJEDDE DA, FOR DET VAR MEG HAN KJEMPET MED...

..OG HAN VAR DYKTIG!

LYNRASK MED KAPPEN...

VENT, SMITH... VI MÅ DREPE HAM PÅ EN ANNEN MÅTE DENNE GANGEN! VENT!

TULLPRAT!! DET ER BARE ÉN MÅTE Å DREPE PÅ... **SLIK!!**

CLICK

SNU DEG, PEPIN! TRODDE DU KUNNE SLIPPE UNNA VED Å SPILLE DØD, HVA? **MEN DENNE GANGEN SKAL JEG IKKE BOMME...**

?

NEI, HALLO... ER DET IKKE NICKY SMITH... HADDE IKKE TRODD DENNE BLØFFEN SKULLE LYKKES SÅ RASKT... ELLER SÅ **LETT...!!**

...SELVSAGT HAR DU ALT GJETTET DET, SEÑOR... DET VAR EL SPIRITO I FORKLEDNING... OG JEG VILLE OGSÅ AT PEPINS MORDERE SKULLE FÅ SIN STRAFF, OG HADDE VÆRT MED PÅ LEKEN...

POW

BANG

PING

CARAMBA... KULENE SVIRRET SOM FLUER, OG JEG FIKK EN I BENET... JEG BLE RASENDE... FOR DET BETYR AT JEG MÅ TREKKE MEG FRA TYREFEKTINGEN!!

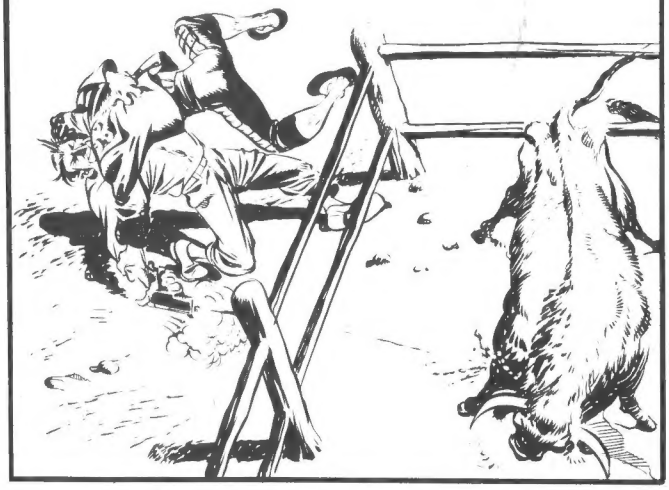

JEG MISTET BESINNELSEN... JEG SÅ MEG RUNDT ETTER NOEN Å LEMLESTE... CARAMBA, JEG VAR SINT SOM EN VULKAN!

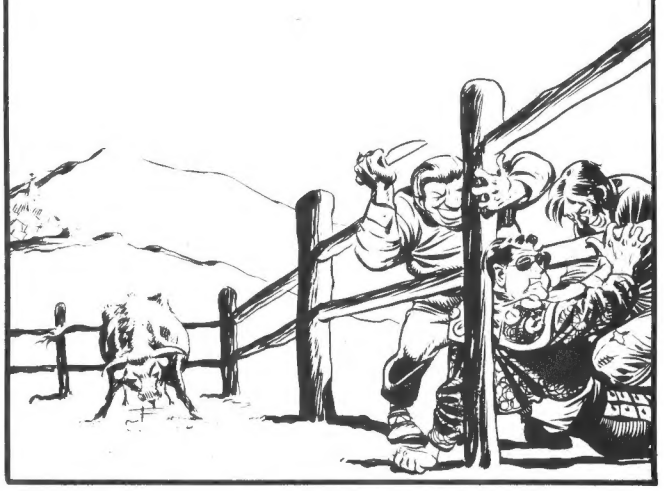

DA FIKK JEG ØYE PÅ DET FETE SVINET GARCIA... HAN SKULLE TIL Å STIKKE KNIVEN I EL SPIRITO...

HAN KOM SOM BESTILT FOR MEG...

HA, SEÑOR... DA JEG VAR FERDIG MED HAM, VAR HAN DØD SOM EN SILD...

EL SPIRITO VAR OPPTATT MED Å SNAKKE MED EL CAPITANE DEL POLIZIA... HAN LA IKKE MERKE TIL AT JEG BLE DRATT AVSTED TIL SLAKTEREN...

SI, SEÑOR SPIRIT... POLITISJEF DOLAN TELEGRAFERTE OSS... KAN VI HJELPE DEG?
TAKK... JEG HAR LØST SAKEN NÅ... DET ENESTE JEG TRENGER ER UTLEVERINGS-PAPIRER FOR SMITH...
DET SKAL GÅ GREIT, SEÑOR... NÅR DET GJELDER GARCIA, SKAL VI TA OSS AV DET SOM ER IGJEN AV HAM.

PEDRO...
PEDRO... HVA ER'E'U ROTER RUNDT MED DEN OKSEN FOR? SE TIL Å FÅ HIVI'N INN I SLAKTERIET LITT KVIKT!
SEÑOR.. SEÑOR !?
KAN'KE DU KLARE'N, DIN TOMSING, SÅ KAN JEG!!
NEI... VENT.. VENT.. JEG VIL KJØPE HAM!!
KJØPE'N? HAN HAR JO BRUKKET ET BEIN ... ER'KE BRUKBAR...
BRUKBAR? MADRE MIA! DEN TOROEN KAN SNAKKE, SEÑOR.. SNAKKE!!
SI...FOR EN TORO SOM KAN SNAKKE, GIR JEG GJERNE 10000 PESOS...NEI, MER.. 20000 PESOS!!
FOR EN SNAKKENDE TORO ER DET BILLIG!
HA HA HA HA HA HA
JEG ANTAR AT'N FORTALTE DEG AT'N HAR VÆRT EN BERØMT KAMPOKSE... AT'N HJALP TIL Å FANGE NOEN SKURKER.. AT'N VOKSTE OPP SAMMEN MED PEPIN...
SI.. SI.. AKKURAT HVA HAN SA!
TENKTE MEG DET... MEN LA'N IKKE LURE DEG, KAMMÉRAT!
DET DER FORTELLER'N TIL ALLE! HAN ER EN LØGNER!!

DE FARLIGE TEGNESERIENE

Tegneseriene har hatt en plass i mediabildet som hoggestabbe for grupper av lærere, foreldre og bibliotekarer helt fra femtiårene, og deres argumentasjon har gjennomgående vært negativ. Dette er historien om tegneseriedebatten som den har artet seg i disse 30 årene. Fra den eksplosive begynnelsen til dagens skinndøde tilstand.

AV PER ROMANOWSKI

ILLUSTRASJONER: TERJE NORDBERG

Da jeg skrev en artikkel i 1974 om serier het det «Debatten preges av liten utvikling, forskjellen på det som ble sagt i 1950 og i Stortinget i 1974 er ikke stor på tross av de 20 årene som skiller. I denne debatten har det vært enveiskjøring mot tegneseriene». Siden dengang har flere tendenser vokst seg sterke og gjør at utsagnet ikke lenger har samme gyldighet. Først og fremst kan man si at debatten tilsynelatende har forsvunnet i løse luften. Dette skyldes hovedsakelig to faktorer, fjernsynets frammarsj og at en ny generasjon har trådd inn i de voksnes rekker. TV dominerer idag menneskenes hverdag på en helt annen måte enn i sekstiårene, for ikke å snakke om femtiårene. Det er derfor naturlig at de gruppene som tidligere rettet sin interesse mot seriene nå hovedsakelig interesserer seg for fjernsynets virkning på samfunnet.

Vi vet gjennom flere undersøkelser at over 90% av alle barn leser tegneserier mer eller mindre regelmessig. Alt i femtiårene var det slik. Dette betyr at en ny generasjon av voksene er vant til tegneserier og aksepterer dem på en helt annen måte enn de voksne i femtiårene. Men helt fram til syttiårene behersket antiholdningen debatten. Debatten hadde ofte svært moraliserende innhold, med lite underbygde påstander. Men påstandene har ikke fått stå helt uimotsagt og samfunnsvitere har vist at en rekke av dem er grunnløse. F.eks. at tegneseriespråket har et dårlig ordforråd og at det som oftest beskriver lyder som pang, boom o.l. I Martin S. Allenwoods forskningsrapport, «Kalle Anka, Stålmannen och vi» (1956), ble det vist at ordforrådet i serier er vel så variert som i barnebøker.

Det kom i femtiårene en rekke undersøkelser om tegneserier. De som var bygd på et noenlunde solid fundament, viste at man ikke kunne si noe sikkert om skadelige virkninger av tegneserielesning. Det er verdt å legge merke til at det bare var de eventuelle negative sider ved seriene man var ute etter. Samfunnsviterne prøvde etterhvert å vri debatten over på et annet plan. Et plan hvor man diskuterte tegneseriene på lik linje med andre media. F.eks. diskuterer man om innholdet i en bok er godt eller dårlig, sant eller usant, men sjeldent om bøker generelt er skadelige. En slik diskusjon som er andre media til del, ville bety at man måtte betrakte tegneseriene som et fullverdig kulturuttrykk. Denne debatten ser det ut som tegneseriemotstanderne er lite interessert i.

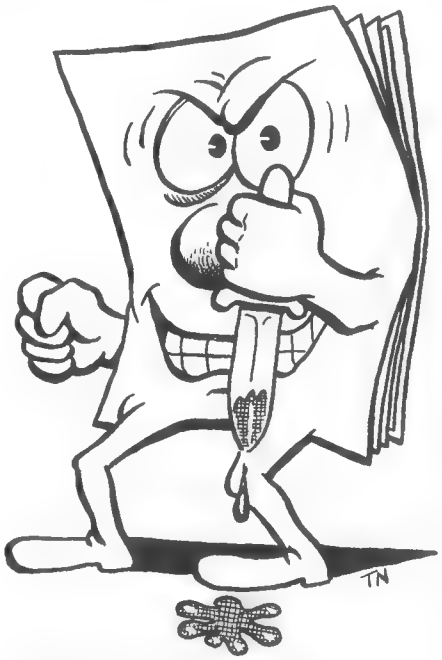

USKYLDIGE FORFØRES

Hvordan har så tegneseriene havnet i dette uføret? Muligens fordi de i sin ungdom (og fremdeles) ble brukt som et rent lokkemiddel overfor potensielle aviskjøpere. Mens resten av innholdet kunne få et strøk av kultur — noe man tok alvorlig — så ble seriene en ren salgsvare. Dessuten ble serieheftene ofte en forenklet utgave av den enkleste kiosklitteratur som bare blir utgitt for å tjene penger.

I USA hadde man tilløp til kritikk av seiene alt i begynnelsen av dette århundrede. Serien «Mutt og Jeff» ble angrepet i 1911, men det var først i førtiårene at debatten skjøt fart. I 1940 angrep Chicago Daily News seriene. Resultatet var at et av de største forlagene, National Periodical Publications skisserte retningslinjer som deres tegnere og forfattere måtte følge. Metodistpresten Jess I. Marrel ledet i 1948 en aksjonsgruppe, The Greater Cincinati Committee on Evaluation of Comic Books, som baserte sin virksomhet på slike små, uformelle virkemidler som bokbål o.l.

På grunn av den økende motstanden prøvde The Association of Comic Magazine Publishers å formulere en tegneserielov som industrien skulle rette seg etter. Men organisasjonens vedtak fikk liten betydning da medlemmene bare hadde ca 30% av markedet. I 1950 ble organisasjonen oppløst. I 1953 kom en bok som har betydd meget for den retningen debatten tok. Barnepsykiateren Fredrick Wertams bok «Forførelsen av de uskyldige» var et glødende kampskrift mot tegneseriene. Den understøttet fullt ut monokausalitetsteorien (teorien om én årsak) som var den eneste riktige i datidens USA (og Norge). Men kunne populært si at jakten på roten til alt ondt preget debatten. Om man ikke skyldte på kommunismen som årsak til økende uro og kriminalitet blant barn og ungdom, så måtte årsaken finnes i seriene. At det kunne være flere trær i ondskapens skog, f.eks. sosiale problemer og stort klasseskille, var ikke særlig populært å si i McCarthys USA.

En Kongresskomite, Kaufauver Crime Committee, undersøkte tegneseriene. Man fant at det var umulig å påvise noen sammenheng mellom ungdomskriminalitet og serielesning. Men opinionen mot tegneserier var nå blitt sterk. I tegneserieindustrien fryktet man en restriktiv lovgiving fra de føderale myndigheter og i noen stater ble det faktisk vedtatt lover som begrenset utgivelsen av tegneserier, f.eks. i New York i 1955. Tegneserieindustrien prøvde å komme slike trekk i forkjøpet. Delvis ved å påberope seg trykkefriheten, og delvis ved selvsensur. Den 26. oktober 1954 trådde The Comic Code i kraft, vedtatt av C.M.A.A. (The Comic Magazine Association of America). Av alle de største forlagene var det bare Gilberton Gompany og Dell Publications som ikke var med. Det er senere hevdet at The Comic Code kom mer beleilig for de store selskapene enn de ville være ved. Konkurransen hadde hårdnet og de store selskapenes produksjon stivnet i faste klisjeer som ga mindre forlag som ikke var medlemmer av C.N.A.A. muligheter til å konkurrere med nye ideer. Det var før The Comic Code en overproduksjon av tegneserieheftere. Hver måned ble det utgitt ca. 350 forskjellige hefter på det amerikanske markedet. Etter The Comic Code var snart 24 av de 29 firmaer som hadde Crime Comics som sin viktigste salgsvare forsvunnet.

NORSK OPPRUSTNING

Da debatten kom til Norge, bar den preg av import. Ingen av de seriene som hadde vært tegneseriemotstandernes beste argument i USA var eksportert hit. De som fantes her var sjelden eller aldri framme i debatten i USA. Der var det oftere en debatt om gode eller dårlige serier. Her hjemme hadde man en tendens til å angripe tegneseriene som tegneserier. Den-

ne forskjellen skyldes sannsynligvis at seriene hadde en meget sterkere posisjon som kultur-uttrykksmiddel i det amerikanske samfunnet enn i det norske. I Norge hadde man en tendens til å se vold som en uadskillelig egenskap ved seriene.

Det var fra bibliotek- og lærerhold den største motstanden kom. Dette førte til et visst press på myndighetene. Det het i skriftet Statens Folkeopplysningsråd 1934—1959: «I 1953 tok Arbeidsutvalget i Statens Folkeopplysningsråd opp til drøfting et problem som da hadde begynt å bekymre skolefolk, foreldre og mange andre i stigende grad, nemlig tegneseriene og deres voldsomme utbredelse». I februar 1953 ble Det Rådgivende Utvalget for Tegneserier oppnevnt av arbeidsutvalget. I mandatet for utvalget het det at utredningen fra utvalget burde omfatte:

1. Tegneserienes karakter og utbredelse i vårt land.

2. Hvordan ulike tegneserier virker på ulike aldersgrupper, basert på almene erfaringer eller på prøver og undersøkelser i Norge og/eller andre land.

3. Eventuelle midler som kunne tilrås for å begrense eller hindre skadelig påvirkning av tegneserier for barn og unge, og 4, opplysninger om hvordan problemet kan være løst i andre land.

I august 1953 lå utredningen ferdig og av den forstår man at utvalget var svært negativt til seriene, likevel mente det at sensur og forbud ville være uheldig. Det hadde vært reist krav fra foreldreaksjonen om forbud av salg til barn under 16 år. Utvalgets rapport inneholdt som konklusjon seks punkter:

1. Det henstilles til utgivere av tegneserier å være varsomme i valg av serier med tanke på den virkning de kan ha på barns etiske og moralske utvikling.

2. Kontoret for Kunst og Kulturarbeid innkaller representanter for importører og distributører og utgivere av tegneserier til et møte om de resultater Det Rådgivende Utvalg angående tegneserier er kommet fram til.

3. Kontoret for Kunst og Kulturarbeid oppnevner et råd på 3 eller 5 medlemmer som får i oppdrag å gjennomgå tegneserier som utgiverne ønsker å få godkjent til utgivelse.

4. Statens Folkeopplysningsråd sørger for en fortsatt analyse av tegneserier for å bringe på det rene hvilken rolle leseferdighet spiller for barns valg av serier.

5. Barne-skolebibliotekene bygges ut, så alle barn får gode muligheter for godt lesestoff. Sentralbibliotekene bygges ut til også å gjelde skolebilbiotekene.

6. Kontoret for Kunst og Kulturarbeid tar opp arbeidet med andre nordiske land med tanke på tiltak gjennom endring av Bernkonvensjonen til vern for de nasjonale tegnere.

Fra pressehold ble punkt 3. avvist med den begrunnelse at pressen var sitt ansvar bevisst.

Den 10. februar 1954 kom det en konklusjon på den hitentil førte diskusjonen fra utvalget. «Selvsagt finnes det gode og verdifulle serier også, men det finnes også dem som viser både liten innsikt og lite ansvar og det er slike former for serier en må hindre å gjøre skade.» Dette sitatet inneholdt en positiv uttalelse om tegneseriene, en av de få i hele konklusjonen. Istedenfor å bruke positive virkemidler er det gjennomgående foreslått negative (selv om punkt 4 har et positivt strøk).

I det endelige utkastet 3. april 1954 var tonen skjerpet, at det finnes gode serier er nå glemt. Det man er opptatt av er etiske og pedagogiske problemer forbundet med tegneserier. Ideen om at tegneseriene er et onde i seg selv hadde trengt inn i utvalget. Det het:

«1. Det rettes en generell henvendelse

til alle norske forlag og utgivere om å ta hensyn til pedagogiske og etiske problemer som er forbundet med utgivelsen av serier av tegneserier for barn. Folkeopplysningsrådet vil uttale at utgivelse av serier bør skje på forlagsbasis. Folkeopplysningsrådet vil bestemt uttale seg mot serier som utgis på trykningsbasis eller som importeres ferdig tekstet fra utlandet. Folkeopplysningsrådet vil og understreke at det i serieheftene klart må angis utgivernes og redaktørenes navn og adresse.

2. Det henstilles til Kirke- og Undervisningsdepartementet å foranledige satt igang undersøkelser av vitenskapelig art på dette spesielle område.

3. Det anbefales at et frivillig rådgivende utvalg opprettes der de interesserte organisasjoner er representert. Et slikt utvalg i høyden bestående av 7 medlemmer - får til oppgave kontinuerlig å følge med i de tegneseriene vi har her i landet og som leses av barn og ungdom, og sørge for offentlig kritikk der det måtte finne det nødvendig.

En slik fortløpende kritikk må være i samsvar med vår almenne målsetting i hjem og skole, det må gjelde områder der det rår full enighet på tvers av individuelle, religiøse, politiske eller andre verdisystemer. Utvalget bør ha følgende faste mandat: Å påtale tegneserier som

a) framstiller andre raser og trosretninger i mindre heldig lys,

b) overveiende beskjeftiger seg med vold eller drastisk avbilder tortur eller sadisme,

c) framstiller krøplinger og syke som forbrytere eller som potensielle forbrytere

d) forherliger forbrytelse eller gir direkte eller indirekte anvisninger på hvordan forbryterske handlinger skal utføres,

e) som er egnet til nedbryte barns tillit til politiet og rettsvesenet ved å gi inntrykk av at representanter for disse insitutsjoner i sin alminnelighet er korrupte eller forbryterske.

4. Rådsmøtet vil uttale at det bør overveies hvorvidt det bør oppnevnes en offentlig komite til å utrede spørsmålet om beskyttelse av barn mot uheldige påvirkninger av billedstoff med de nevnte massepåvirkningsmidler.

5. Arbeidsutvalget gis fullmakt til å gjennomføre forslagene til vedtak som nevnt i pkt. 1—4».

KONSEKVENSENE

Selve mandatområdet viser hvor bundet diskusjonen var, sentrert rundt problemet tegneserier og forbrytelser. Det som blir funnet interessant idag, slik som kjønnsroller, politisk propaganda, formidling av et reaksjonært samfunnssyn ble avskåret i punkt 3. Det blir heller ikke oppmuntret til en allsidig og bred debatt om hvordan vi kan få bedre serier. Selv hevdet Arbeidsutvalget at en hadde samlet seg om forslag til positive tiltak og unngått negative tiltak som forbud, sensur eller importkontroll.

Hva førte så opprettelsen av Det Rådgivende Utvalg for Tegneserier til? Etter min mening skadet det saken samme fra hvilken synsvinkel man så det. For den part som ønsket å forby eller begrense utgivelse av serier var utvalget ingen suksess. Det er sagt at utvalget bare har greid å forhindre utgivelse av ett hefte i de årene det har eksistert, og at dette ville blitt trukket tilbake likevel på grunn av dårlig økonomi. Utvalget hadde nemlig ingen makt, det var bare rådgivende. Riktignok forsvant endel hefter fra markedet, men de ble trukket ut frivillig (f.eks. Stålmannen og Lynvingen i 1954).

1952 ble det utgitt minst 82 utenlandske hefter og 12 norske. I det året hvor utvalget var under utforming (53) steg tallet på utenlandske til minst 237 og norske

til minst 16. Det første året som utvalget fungerte (54) var det en liten tilbakegang for de utenlandske og framgang for de norske. Men så snudde utviklingen, og utenlandske hefter viste en sterk stigning mens antall norske var på nedgang. Etter min mening fikk opprettelsen av utvalget to negative konsekvenser:

1. Det ga staten et alibi. Om kritikk fra motstanderne mot tegneseriene ble rettet mot Kirke- og Undervisningsdepartementet fordi det ble gjort for lite for å slå ned på seriene, kunne departementet peke på Det Rådgivende Utvalget: «Det gjøres noe, vi har et utvalg som arbeider med saken». Men samtidig er ikke utvalget direkte underlagt departementet, selv om det får sine bevilgninger derfra. På denne måten kan ikke departementet lastes for Utvalgets handlinger. Statens alibi for ikke å oppfylle sine kulturpolitiske forpliktelser er nesten vanntett.

2. Da en ny holdning til tegneserier vokste fram i 60-årene, med bl.a. et endret syn på seriene som en kulturfaktor, var det vanskelig å få fram dette synet. Dette delvis fordi det allerede fantes et halvoffentlig organ med et bundet mandat som nesten all offentlig debatt om tegneserier ble silt igjennom. På denne måten ble den offentlig holdning til tegneserier bestemt av en debatt som hadde foregått på delvis sviktende grunnlag. At tegneseriene har fått en så begredelig plass i kulturmeldingen er et godt bevis på dette.

IDEOLOGISK FØRFØRING

Da utvalget trådde sammen i 1973 besto det av nye medlemmer. De forsto at situasjonen var låst fast og bl.a. for å bøte på dette, foreslo de en tegneseriepris som departementet godtok og bevilget penger til. Tegneseriegenerasjonen var blitt voksen! Men valgte en positiv linje; tegneseriene er en kulturfaktor og den norske tegneserieproduksjonen skulle stimuleres...

Diskusjonen hadde nå vridd seg over fra vold i seriene til de holdninger som seriene avspeilet. Det betydde at man ikke lenger så tegneserier som et onde i seg selv, men som et kulturuttrykk med både positive og negative sider. Mye av diskusjonen gikk på holdninger som ble gjengitt i seriene, mens vold kom mer i bakgrunnen. Det skyldes sannsynligvis den politiske bølge som gikk over det norske samfunnet i slutten av sekstiårene og begynnelsen av syttiårene. Jeg ser Olav Vaaglands hovedfagsoppgave fra 1975 «Samfunnet i Tegneseriene - og tegneseriene i samfunnet» som et resultat av denne økte interesse.

Vaagland fant at bare 12% av befolkningen i tegneseriene han undersøkte var kvinner. Nesten halvparten av personene tilhørte aldersgruppen 15—29 år mens over 90% av alle kvinnene tilhørte denne aldersgruppen (jeg lurer på hvordan han greidde å finne alderen på alle tegneseriefigurene...) Yrkesfordelingen tilsvarte ikke yrkesfordelingen i Norge, eller i noe annet industrialisert samfunn. Popyrkene (journalister, filmstjerner o.l.) var sterkt overrepresentert. Mennene i serien tilhørte som regel middelklassen, mens en stor del av de kvinnelige hovedpersonene tilhørte overklassen. Av alle hovedpersonene var 95% utgifte. Når det gjelder tegneserie-befolkningens mål, var rettferdighet og hevn det viktigste for mennene, med rikdom og makt som en god nummer to. Når det gjaldt midler til å oppnå sine mål var det stor forskjell mellom menn og kvinner. Vold var det viktigste middel for menn. Skjebnen, tett fulgt av sjarme og avhengighet av andre, var viktigst for kvinner. Vold var gjennomgående det viktigste middel for å oppnå et mål. Gruppen mellom 15 og 29 år brukte nesten utelukkende vold for å oppnå noe.

Det Vaagland fant er i samsvar med hva man har funnet i andre land så tidlig som på slutten av førtiårene. Det er vel trolig at tegneseriene på dette området ikke skiller seg så meget fra annen massekultur. Det ble tydelig vist i tegneserieforskningen at gifte kvinner framstilles usympatisk, mens gifte menn er tufsete tøffelhelter. (En undersøkelse fra femtiårene viste at de fleste tegneserietegnerne var gifte menn i femtiårsalderen fra middelklassen.) Nå har heldigvis tegneserieverdenen gått framover og en ny generasjon tegnere og forfattere har satt sitt preg på markedet. USA kan ikke lenger sees som ledende på området, selv om de i volum fortsatt er overlegne. Men dessverre følger tegnere og forfattere ofte ennå de gamle tegneserietradisjonene.

NYE SERIER - FORELDET DEBATT

I slutten av syttiårene har debatten om holdninger i serier nesten blitt borte. Antagelig fordi man har oppdaget at seriene bare er en del av det hele mediabildet. Kanskje viktigst er den svekkelse av interessen for ideologiske spørsmål som synes tydelig i slutten av syttiårene.

Da synes den klassiske problemstillingen, vold i seriene, å ha klart seg bedre. Men selv denne debatten er nesten død. Det er skrevet to hovedfagsoppgaver i psykologi som begge omhandler korttidseffekt av vold i tegneserier på barn. Ingunn Hatløy kom med sin oppgave «Barn og Teikneseriar» i 1976 og Sigurd Wenneberg kom med «Barn och Serietidningar» i 1979.

Det er ganske typisk for forskningen rundt tegneseriene at man valgte vold. Men debatten har likevel utviklet seg noe, når man tenker på at utgangspunket var at tegneserier er et onde i seg selv.

I psykologien har det vært to hovedlinjer når det gjelder massemediapåvirkning av vold:

1. Imitasjonsteorien Hovedsaken i teorien er at vold er noe man lærer på linje med de fleste andre ting i livet. Man lærer å bruke vold til å løse problemer. Man har også ment at vold på film, TV og i seriene kan ha en utløsende effekt, dessuten antas det at mediavold akkumulerer seg for så å få et plutselig utbrudd.

2. Katarsisteorien (renselsesteorien). Teorien går kort sagt ut på at man ved å se vold i media avreagerer voldsimpulsene man har i seg. Til disse teoriene er det flere modifikasjoner som er for kompliserte å gjennomgå her.

I debatten gjennom årene har tegneseriekritikerne naturligvis sluttet seg til imitasjonsteorien, mens tegneserie-produsentene har forsvart seg med katarsisteorien. I de senere år har imitasjonsteorien helt fortrengt katarsisteorien.

Hatløy fant at vold i tegneseriene hadde en korttidseffekt på barn. Etter at barn hadde lest voldsserier viste de mer aggresivitet enn en kontrollgruppe. Wennerberg fant også en viss effekt av lesing av voldsserier, men bare hvis helten brukte vold.

Er så serier og vold uløslig knyttet sammen? Jeg tror ikke det. Selvfølgelig behøver man ikke godta alt som serveres i tegneseriene, men vold har innarbeidet seg som tradisjon, noenganger galt brukt, andre ganger brukt i ren riktig sammenheng. Visuell vold har fått et sterkt grep på den vestlig underholdningsverden. Hvis man vil volden til livs må man kjempe med et meget større problemkomleks enn seriene. Når det gjelder vold og uønskede holdninger, følger seriene det vanlige mønster. Trolig er all

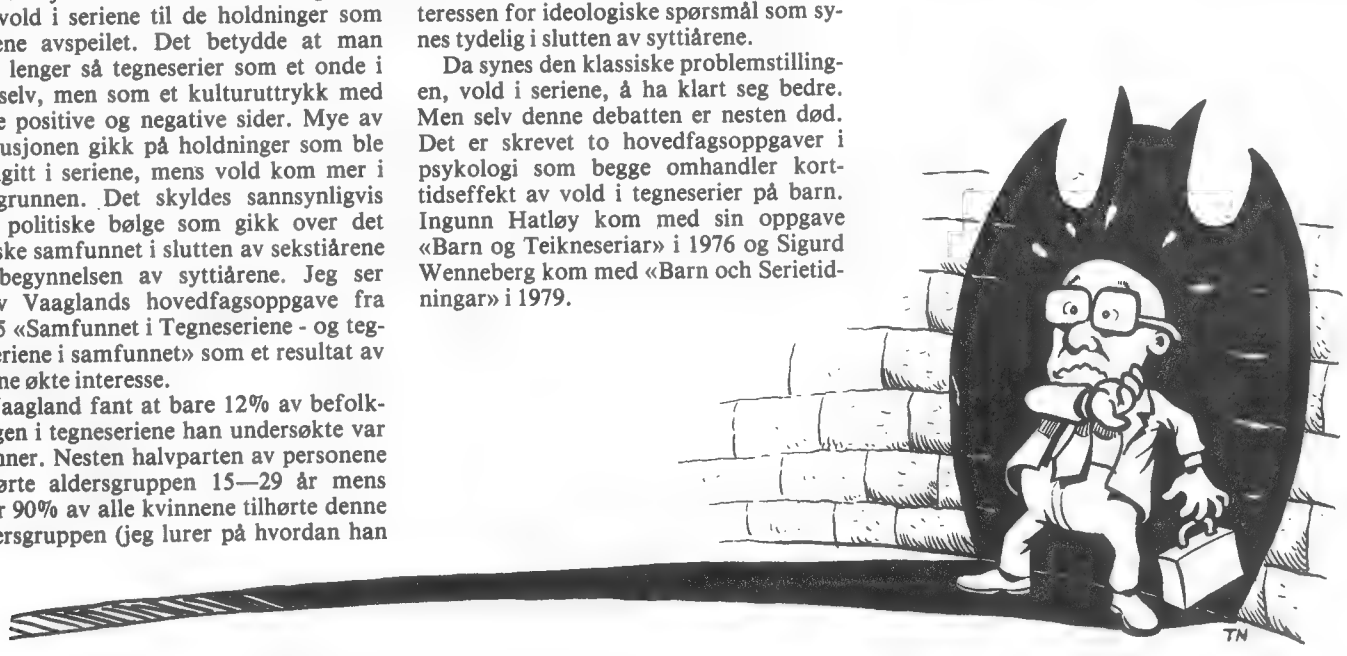

kiosk-litteratur like «ille» eller enda verre. Hva som er spesielt for seriene er at man oppfatter dem som rettet mot barn, og at bruk av dramatisk billedframstilling har en større effekt enn det trykte ord. Dette bildet er i ferd med å forandre seg. Seriene henvender seg idag til alle aldersgrupper og tilbudet er mer differensiert enn tidligere.

Her hjemme har hverken forlagsfolk eller kritikere oppfattet at det har skjedd en utvikling. Tegneseriene markedsføres omtrent som tidligere, og kritikerne sirkler fortsatt rundt problemstillingen barn og tegneserier. Hva som verre er, kritikerne nedverdiger seg sjelden til å ta opp tegneseriene i det hele tatt. Et hvert medium har behov for en debatt for å vokse. Så la oss starte debatten igjen. Men denne gangen med vold og barn som en del av tegneseriebildet, ikke som selve debatten.

Overgang fra side 29

Her har Moebius alle de gode scenene, og ikke funnet det bryet verd å skrive noen intrige — slik sett er serien estetikk tvers igjennom. Men selv om Moebius bare *en passant* påstår at virkeligheten som omgir oss er falsk, får påstanden en ny dimensjon nettopp ved hans konsentrasjon om de enkelte øyeblikksbildene. Det er som om serien vil si: Selv om virkeligheten er uoverskuelig, kan vi alltid leve i nuet.

E.I.

Paul Gillon: Le sceau de béselek (Les naufragés du temps 7, Les Humanoides Associés 1979.
J-C. Forest/J. Tardi: Ici même, Casterman 1979.
J-M. Charlier/J. Giraud: Mississippi River, Les Humanoides Associés 1979.
Moebius: Major Fatal, Les Humanoides Associés 1979.

FOR HALV MASKIN

CUBITUS heter et nytt seriealbum fra Semic. Det første albumet har fått den norske tittelen SE OPP FOR PEDALOSAURUSEN. Albumene er laget av belgieren Dupa (Luc Dupanloup) som tidligere har samarbeidet med Greg om bl.a. Achille Talon.

Cubitus startet i seriebladet Tintin i 1968, og har fått navn etter hovedpersonen som er en hund. Ved siden av Cubitus selv finner vi den pensjonerte sjømannen Semaphore, i den norske oversettelsen vekselvis kalt Albert og Alfred. En liten gutt hører også med, men han har ikke fått noen rolle i dette albumet. Videre finnes et spøkelse og en katt. Hovedpersonen minner endel om Snoopy, i alle fall hva personlighet angår.

Se opp for pedalosaurusen tilhører neppe det beste Dupa har gjort. Selv om tegningene er rene og uttrykksfulle med fine detaljer, er historien svak. To tredjedeler av albumet opptas av en motorsykkeljakt som etterhvert blir monoton og kjedelig.

Cubitus er en serie som på sitt beste har apell til både barn og voksne, men språket i den norske oversettelsen er dessverre for tungt for de fleste barn. Likevel, Cubitus føyer seg inn i rekken av fransk-belgiske humorserier, dog uten å nå opp blant de store.

T.N.

CUBITUS
Semic/Nordisk Forlag
kr. 15,-

SOSIALANTROPOLOGI

Tordenens herrer kom til landet med skinnende rustninger på høye hester. Den første het Fransico Vaques Coronados og søkte innover prærien. Det ble en ubehagelig tur. I stedet for å finne Cibollas sju byer, fant han høyt gress, ubehagelig vær og en uvennlig urbefolkning. Jaktpartiet gikk seg vill på de store slettene. Gresset reiste seg bak dem og de fant ikke sporene tilbake.

Den andre av disse herrene het Chamuscado og kom til landet i 1581. Denne spanske ekspedisjonen er rammen rundt historien i det første albumet i en ny tegneserie, «Rødhudene» på Semic/Nordisk Forlag. Tordenens herrer har det som på norsk indianerspråk blir kalt tordenstokker, og historien handler om sørlige prærieindianere som i serien blir kalt apacher. Ordet apache er misvisende. Begrepet er kolonisatorenes navn på folket som Geronimo gjorde verdenskjent da han kjempet sin kamp. Det er mulig at spanjolene på 1500-tallet traff på forfedrene til de som senere ble kalt for apacher.

Bortsett fra dette er tegneserien god sosialantropologi, men der stopper også matnytten ved serien. Den er seriøs og har en vanskelig intrige. Hovedpersonene tilhører stammesamfunn med vanskelig navn og møter medlemmer av andre stammer med like vanskelig navn. Personene er svært likt tegnet, bortsett fra en sjarlatan av en medisinmann. Hvis tegneserien er laget for sosialantropologi-studenter så vil den helt sikkert fungere, men tolv-åringer som utgjør en stor lesergruppe western-serier har også krav på en slik serie. De har krav på motvekt mot kaptein Miki, Kit Carson og andre direkte løgnaktige historier om det ville vesten. Denne gruppen vil dessverre gå trøtt før de er halvveis i serien.

Hans Kresse som har laget album nr. 1, vil komme med flere. Den neste har fått tittelen Vindens arvinger, og vil forhåpentligvis gi leserne større mulighet til å gå inn i historien og å engasjere seg for de folkene som utgjorde urbefolkningen på det amerikanske kontinentet.

TORDENENS HERRER
Semic/Nordisk Forlag,
Kr. 15,-

Reidar Mathistad

Dupa: Cubitus

J'AI DIT: LA NUIT, LES CHIENS FONT DODO DEHORS!
C'EST INJUSTE! CE SONT TOUJOURS LES NANTIS ET LES PRIVILÉGIÉS QUI S'OFFRENT LES BOUILLOTTES ET LES DRAPS EN MOLLETON!
CHACUN CHEZ SOI!

TEKST OG TEGNING: ANDERS SMERUD

O.L. MANI

ET TILBAKE-BLIKK

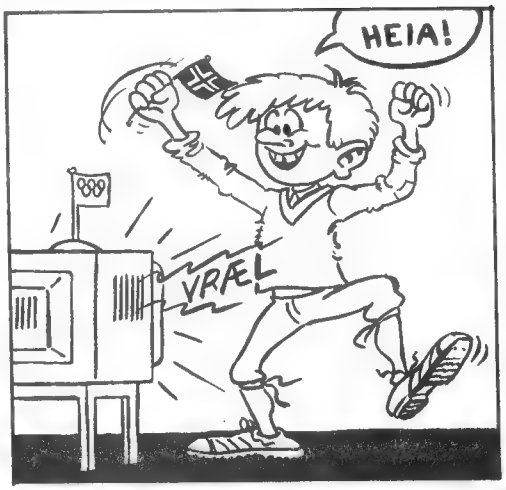

GRRR! ALLE PAPIRENE ER ØDELAGT! DU ER OPPSAGT!
BRUTAL FYR!
ZZZ!
LA DAMEN FÅ SITTE, GUTT!
PØBEL!
JEG SKAL LÆRE DEG FOLKESKIKK - RAMP!
JEG SKAL TA HÅND OM BRÅKMAKEREN, FRUE!
AU!
HVA VAR DET SOM HENDTE?
SENSUR
SLUTT

KULTURKAMPEN

SERIELESERE I HELE LANDET, FOREN DERE!

NORSK TEGNESERIEFORUM er stiftet! Det er den første åpne forening for alle tegneserieinteresserte i Norge. 26. april holdt forumet sitt første åpne møte i Håndverkeren i Oslo, og nærmere 40 mennesker møtte opp. Det var i overkant av hva de nøkterne initiativtagerne hadde regnet med, og optimismen steg enda noen hakk da det viste seg at de aller fleste meldte seg inn. Selv om NTF stadig er en liten forening, har den fått en god start.

Før møtet i april var det blitt konstituert et styre med Jo Lie som formann. Han er lærer og har i mange år arbeidet med tegneserier i undervisningen, samtidig som han var ildsjelen i Norsk Tegneserieakademi og dessuten er med i Det Rådgivende Utvalg for Tegneserier. Med seg i styret har han Olav Myhre, som er kasserer i foreningen, Mette Newth, Anders Smerud, Arild Bjotveit og Jon Gisle. Alderen på styremedlemmene varierer fra vel 20 til noenogfemti, og alle har tilknytning til tegneserier på en eller annen måte.

På møtet orienterte styremedlemmene om planene for foreningen. Det er vedtatt en formålsparagraf og et handlingsprogram. Ifølge formålsparagrafen er NTF en interesseorganisasjon som skal fremme interessen og forståelsen for kvalitetstegneserier i Norge. Det står også at foreningen skal jobbe for å høyne den norske tegneserieproduksjonen. Dette skal skje, heter det, «ved å arbeide for å bedre norske tegneseriers utgivelsesmuligheter og serieskapernes økonomiske kår og arbeidsmuligheter.» Dette skal bli mulig ved at man får en offentlig støtteordning for norske tegneserier, og stipendier for norske serietegnere. NTF skal også arbeide for saklig behandling av tegneserier som kunstnerisk uttrykksform i massemedia, skoler, bibliotek og organisasjoner.

I handlingsprogrammet utdypes planene for nærmeste framtid. Aller først nevnes viktigheten av å gi tegneserier en skikkelig plass i mediaundervisningen i skolen. Dessuten vil man få i stand kurser i serieskaping ved kunstskolene, og man skal starte arbeidsgrupper som skal behandle seriene fra ulike synsvinkliger. En egen paragraf i handlingsprogrammet er viet samlerne, som skal få «bedre muligheter til å knytte kontakter, bytte hefter, diskutere osv.»

Et av de første umiddelbare mål for forumet er å få i stand et nordisk tegneseriealbum. Ideen om et slikt album kom på et seminar for serietegnere fra hele Norden som ble avholdt i København forrige høst. Seminaret ga det norske Rådgivende Utvalget i oppdrag å administrere dette prosjektet. Om det skal bli en realitet, må utvalget ha hjelp av Norsk Tegneserieforum.

Styret la også fram en skisse til en organisasjonsplan for NTF. I tillegg til planen om å få i stand ulike arbeidsgrupper i Osloområdet, er det meningen å få stiftet lokalforeninger rundt om i landet, som i stor grad skal leve sitt eget liv. Dette er kanskje fremtidsmusikk foreløpig, og er noe som må komme etter hvert som medlemstallet stiger.

Enkelte mente organisasjonsplanen var litt for komplisert på et så tidlig tidspunkt, og det tar nok også tid før ordningen med grupper vil komme skikkelig i gang. Det ble også nevnt at det burde være en oppgave for det nye forumet å ta vare på amatørtegnerne. I og med at det er så vanskelig å bli profesjonell serietegner i Norge, er jo de fleste som driver med dette amatører. Noen av de fremmøtte mente det var vel optimistisk å tro at kunstskolene vil være villige til å gi tegneserier noe innpass, men akkurat her har jo NTF noe konkret å arbeide for. Det gjelder å heve tegneseriens anseelse, også innenfor såkalte «finkulturelle» institusjoner og miljøer.

Fra høsten av håper vi at det vil bli regelmessig møtevirksomhet i NTF i Oslo. Inntil da kommer styret til å konsenterer seg om å verve nye medlemmer. Vi trenger mange medlemmer, dels fordi vi trenger kontingentpengene, og dels fordi det er nødvendig med et høyt medlemstall å slå i bordet med overfor myndighetene når vi skal begynne å agitere for statsstøtte til serier og serietegnere.
Kontingenten i år er satt til 25 kroner. På årsmøtet, som blir holdt i november, vil det bli vedtatt en kontingent for neste år. Og man blir medlem ved å sende 25 kroner til postgirokonto 236 67 97, adresse Norsk Tegneserieforum, Ruseløkkveien 60, Oslo 2.

Jon Gisle

Styremedlemmer i Norsk Tegneserieforum på stiftelsesmøtet. Fra Venstre: Anders Smerud, Mette Newth, Arild Bjotveit, Jo Lie (formann) og Jon Gisle.

Knut Berg:

DYRETS TEGN

Resymé: Et mystisk selskap har sendt skraphandleren Trygve Torp noen plastkasser fulle av svære insekter. I det insektene spiser seg ut, blir Trygve og vennen «Hengemyra» observert av en fyr med en snål bil.

HVA I ALL VERDEN VAR DET?
DET VAR VISST NOE NEDI GATA ET STED.
SKRAP-HANDEL
MEN HVA VAR DET DU SKULLE SI OM DETTE SELSKAPET.. COLEOPTERA?
INSEKTENE! FORT - INN I GÅRDEN!
4A
FORRET-NINGEN MIN!
SI IKKE DET! DETTE HER KAN BLI ET UT-MERKET DESTRU-ERINGSANLEGG!
OPP PÅ TAKET! DE SPISER VISST IKKE TRE!
POLITIET! KOM FORT! OVERFALL, VOLDTEKT! STORE DYR! UDYR!!
TRYGVE TORP SKRAP-HANDEL
4B

SE - DE RØRER HVERKEN TRE ELLER METALL... MEN PLASTKASSENE ER BORTE OG BIL-GUMMIEN!
Wiii!
JØSS, SE PÅ HU'A!
VI FÅR LEGGÅ I BILEN!
KOM IGJEN KARER! SPRENG PORTEN!
POLI
STOPP, IKKE GÅ INN HIT! DET ER FARLIG! INSEKTENE..
HINDRER POLITIET I TJENESTEN, HVA? FORBRYTERE!! INN KARER!
INN!
5A
TYGG
ARGH
UT!
DET ER VISST BARE KUNST-STOFF DE SPISER, GITT. HEI, VENT! VI OVERGIR OSS!
VI HAR PÅGREPET DEM ETTER HARD KAMP. SITUASJONEN UNDER KONTROLL, MEN SEND FORSTERKNING! DE ER TROLIG TERRORISTER!
PERISKOPEN VILL INTE NER! JAG VILL PRÖVA DEN HÄR KNAPPEN!
UNDERLIG INNRETNING PÅ TAKET - REKLAME?
POLITI
BLAM!
ZIIT-
5B

HEI! HAN PUNKTERTE OSS!
KROCKEN MED TRÅDEN FORSTØRDE DEN ELEKTRISKA SYSTEMEN! MØULIGENS RADION....
PSSSS
KRAKK
EN GALEN MANN! JAG MÅSTE FLY! KNAPPEN TILL KATAPULTSITSEN!
PÅ DEN ANNEN SIDE, KANSKJE DET HOLDER Å TA BIL-NUMMERET...
KLIKK
VRRRRRR
MÅ HÄNDA KATAPULTEN VERKAR OM JAG TRYCKER INN KNAPPEN TILL RAKETMOTORN?
6A
BRR
JEG SOM HÅPET AT LIBERALISERINGEN SKULLE FORSVINNE MED HAUGESTAD!
BUMP!
KOM IGJEN! JEG HAR KLIPT HULL I NETTINGEN MED AVBITER'N MIN.
TA PÅ DEG DENNE JAKKA, SÅ STIKKER VI!
AU! JEG HENGER FAST! GREI DERE UTEN MEG!
TUUT TUT!
HONK!
6B

FORTSETTES

MER SERIEVOLD, TAKK

-OM ÅNDEN SOM GÅR OG ANDRE GJENGANGERE-

— Aha, — der har vi altså utbyttet av Deres lesning. Skjønne frukter i sannhet! Å, disse avskyelige, opprørske, fritenkerske skrifter!

— De tar feil, kjære pastor. De er selv den mann som fikk egget meg til å tenke; og det skal De ha takk og pris for.

— Jeg!

— Ja, da De tvang meg inn under det som De kalte plikt og skyldighet; da De lovpriste som rett og riktig hva hele mitt sinn opprørte seg imot som imot noe vederstyggelig. Da var det jeg begynte å se Deres lærdomme efter i sømmene. Jeg ville bare pille ved en eneste knute; men da jeg hadde fått den løst, så raknet det opp alt sammen. Og så skjønte jeg at det var maskinsøm.

— Skulle dette være vinningen av mitt livs tungeste strid?

— Kall det heller Deres ynkeligste nederlag.

— Det var mitt livs største seier, Helene; seieren over meg selv.

— Det var en forbrytelse imot oss begge.

— At jeg bød Dem og sa: kvinne, gå hjem til Deres lovlige husbond, da De kom til meg forvillet og ropte: her er jeg; ta meg! Var det en forbrytelse?

— Ja, jeg synes det.

(Henrik Ibsen: Gengangere, 2. akt)

Stakkars pastor Manders! Fordi han mente det var det eneste rette, gav han avkall på Helene Alving. Men ikke bare bebreider Helene ham for dette, hun gir ham også ansvaret for at hun etter dette har fått et syn på tilværelsen som er stikk i strid med pastorens helligste idealer. Manders glemmer nok ikke så fort at han sendte sin aller kjæreste rett i fortapelsen — kanskje vil det svi resten av livet?

I tegneserien ovenfor får Torpedo grundig juling av Fantomet. (Falk & Barry: Helikopterligaen, FANTOMET nr. 8/80.) Fantomet har ti tigres styrke, så det gjør nok vondt, men neppe i mer enn et par dager. For at Torpedo skal huske at forbrytelser ikke lønner seg, må Fantomet til og med sørge for at knyttneveslaget gir Torpedo et synlig merke som ikke kan vaskes vekk. Fantomets vold mot Torpedo er altså ikke så sterk som fru Alvings vold mot Manders.

Uten vold blir det ingen dramatikk, verken på scenen eller i serieheftene. All dramatikk går ut på å synliggjøre konflikter, og dette kan bære gjøres ved å vise vold — enten fysisk vold eller psykisk vold. All god dramatikk inneholder mye vold. Ibsen er en av de store mestre i å konstruere situasjoner hvor personene utsettes for mengdevis av utspekulert vold.

Ville Fantomet-historien altså bli bedre om Fantomet brukte mer vold?

Sett at Fantomet ikke nøyde seg med å dra til Torpedo, men også skar ut tungen, knekte alle fingrene på ham og ristet ham over sakte varme? Antagelig ville historien bli dårligere. Selv om all god dramatikk inneholder mye vold, betyr det ikke at mer vold automatisk gjør et drama bedre. Volden må gis en troverdig motivasjon for å være effektiv.

Torpedo stjeler de innfødtes gullskatt, så Fantomets motivasjon for å dra til ham er her god nok. Likevel er det vanskelig å la seg engasjere av volden, den virker ikke så veldig sterkt. Er det konflikten det er noe i veien med? Kanskje skjebnen til de innfødtes gullskatt ikke egentlig opptar oss noe særlig? Hva med Ibsens konflikt? I utdraget fra Gengangere er konflikten mellom pastor Manders, som vil verne om ekteskapet, og fru Alving, som har «opprørske, fritenkerske» idéer. Ville voldsscenen i Fantomet virket sterkere hvis den var resultatet av en konflikt som betød mer i lesernes hverdag? Sett at Fantomet og Sala ville leve papirløst, og at Fantomet slo ned Torpedo fordi han ville true dem til å gifte seg?

Volden ville fremdeles ikke virke så mye sterkere, og historien er fremdeles ikke mer dramatisk. Det virker søkt å trekke inn hele Fantomet-myten hvis hensikten bare er å si noe om ekteskapet. Motivasjonen svikter. Fantomet er rett og slett ikke laget for å være «relevant» på området familiepolitikk.

På andre områder derimot — u-landspolitikk f.eks. — har det med relativt godt resultat vært gjort forsøk på å styrke historiene ved å innføre mer realistiske konflikter. Selv for en voldsdyrker er det altså ikke helt håpløst å lese Fantomet.

Men vi vil ha mer vold! Hvorfor skal vi avfinne oss med noen usle neveslagsmål hvis vi kan oppleve personer som mister hele sitt livsfundament, kjemper seg fram igjen, knuses, lutres, rystes i sitt innerste og rammes av de mest dyptgripende forandringer? Vi har sett nok overfladisk slåssing; gi oss noe som virkelig svir! Men vær også klar over at det ikke er gjort i en fei å lage en sviende ondskapsfull intrige. Dette har noe å gjøre med bedre økonomiske kår for serieskapere. Ibsen brukte gjerne et par år på å pønske ut et nytt skuespill.

Vi har konstatert at hvor effektiv en voldsscene er, har sammenheng med hvor godt den er motivert i historien og hvor aktuell konflikten er for leseren. Omvendt kan vi si at Ibsen bruker volden til å tvinge leseren til å bli engasjert i en konflikt om ekteskapet — volden fører til identifikasjon, og dette aktualiserer konflikten.

I Falks Fantomet-historie brukes volden bare til å bekrefte den allerede eksisterende konflikten, uten av den avsløre nye sider ved konflikten eller ved personene. Falk bygger på vår tilvante forestilling om at forbrytelser skal få sin straff — Ibsen utfordrer våre tilvante forestillinger. Derfor gjør Ibsens vold mye sterkere inntrykk på oss — volden er indirekte rettet mot oss. Dramaet blir gripende.

Men tenk ikke for mye på Ibsen — og la oss i hvert fall få slippe å se tegneserieversjoner av skuespillene hans. Scenen og seriene er to så vidt forskjellige medier at det er dømt til å mislykkes. Tegneserien er et visuelt medium, og beskriver best konflikter som i stor grad er uttrykt ved fysisk vold. (Men konfliktene behøver ikke være fysiske!)

Og glem ikke et sekund; All vold må brukes bevisst, den må få konsekvenser, for det er i første rekke dette som gjør vold så fantastisk spennende. Kjedelig vold er farligere enn noe annet, for den sløver vår bevissthet om hvordan vold egentlig virker mellom mennesker.

E.I.

Bråk ovenpå igjen

av Caza

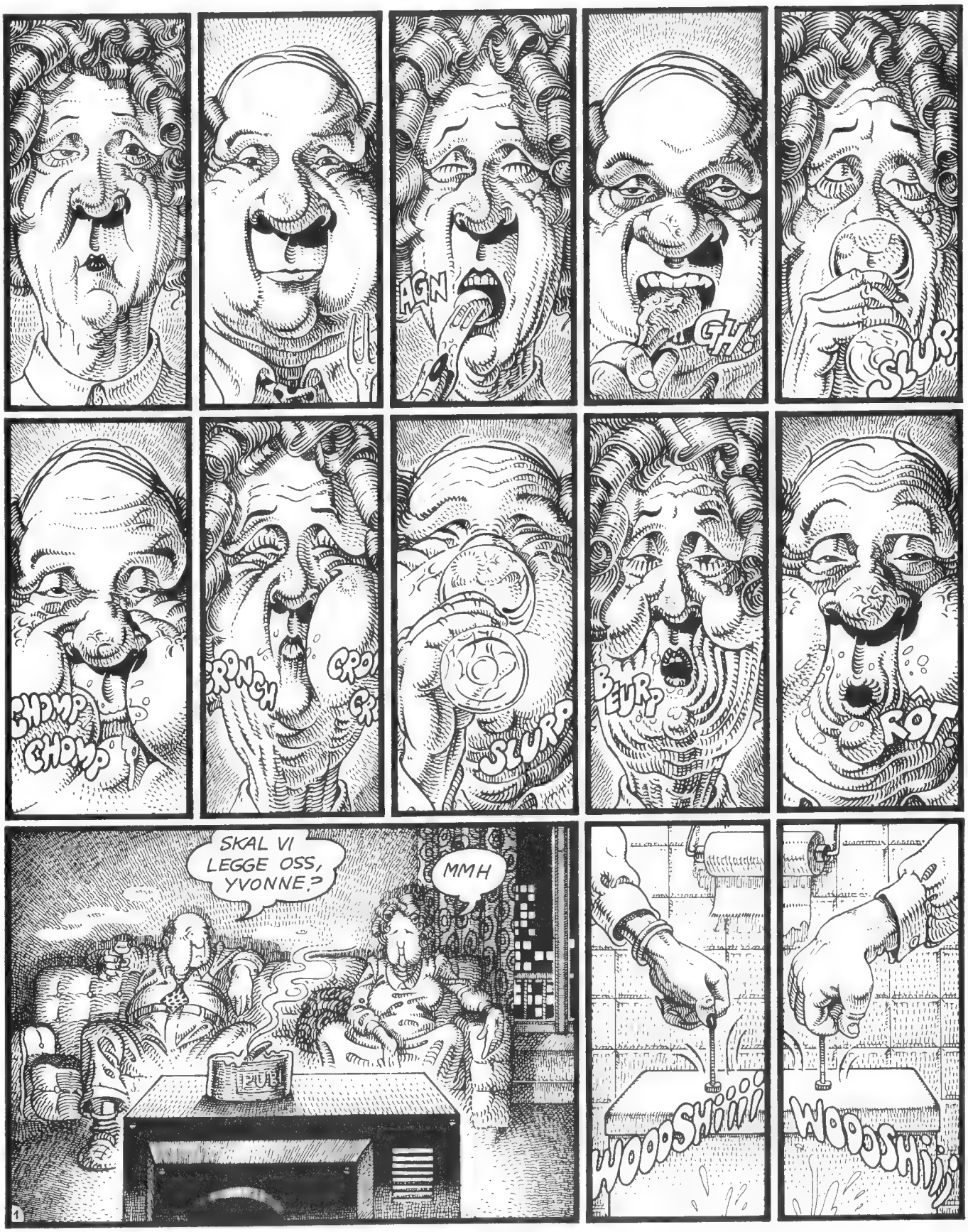

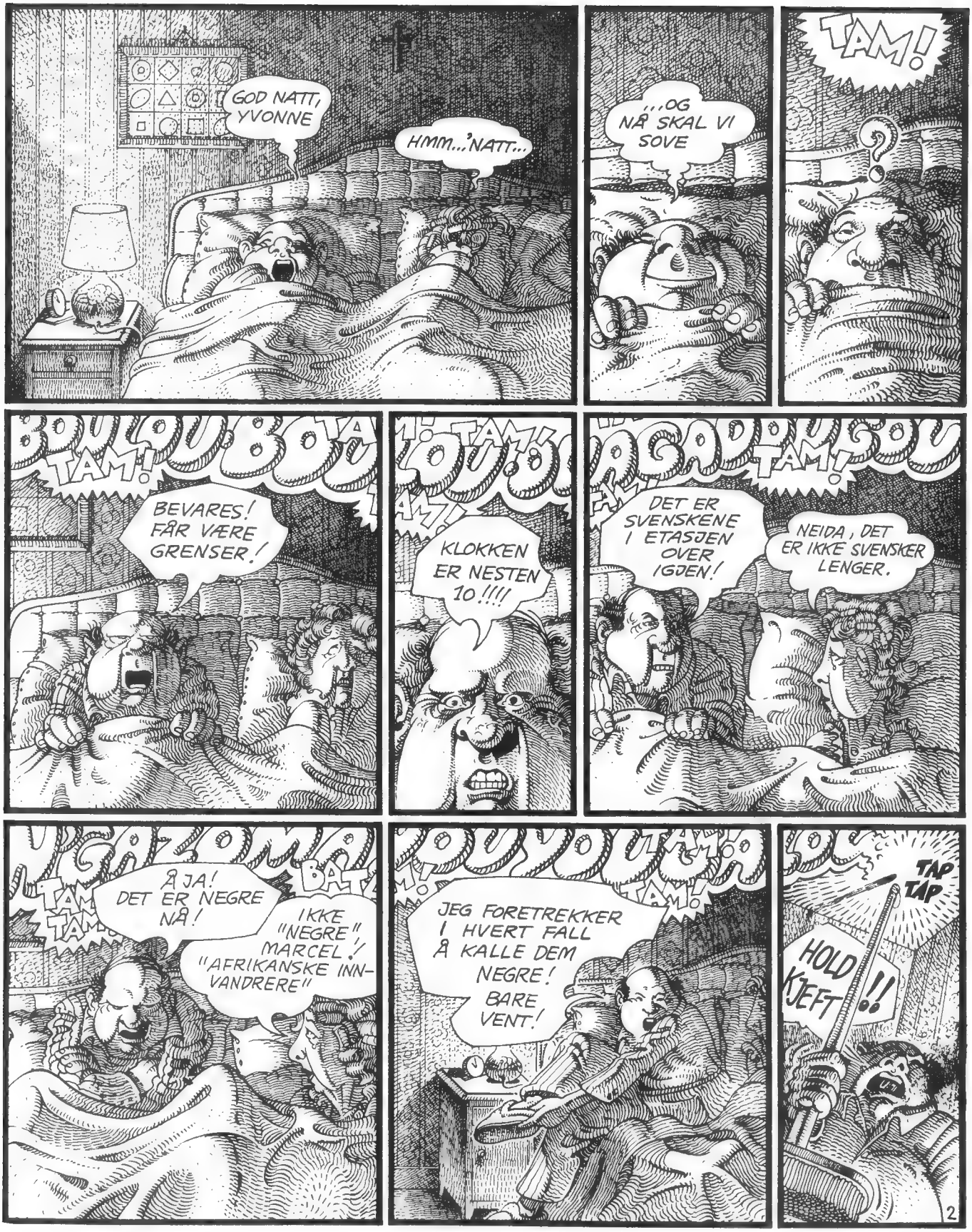
GOD NATT, YVONNE
HMM...'NATT...
...OG NÅ SKAL VI SOVE
TAM!
BEVARES! FÅR VÆRE GRENSER!
KLOKKEN ER NESTEN 10!!!!
DET ER SVENSKENE I ETASJEN OVER IGJEN!
NEIDA, DET ER IKKE SVENSKER LENGER.
Å JA! DET ER NEGRE NÅ!
IKKE "NEGRE", MARCEL! "AFRIKANSKE INNVANDRERE"
JEG FORETREKKER I HVERT FALL Å KALLE DEM NEGRE! BARE VENT!
TAP TAP
HOLD KJEFT!!
2

DER SER DU, DE GA SEG!
SÅNT SPRÅK FORSTÅR DE!
HVA ER DET NÅ...
DRING!
RiiNG!
MEN... MEN NÅ RINGER DET PÅ DØREN!
GÅ DA!
DRiiNG
JADA! JADA! JEG KOMMER!
GOD AFTEN.
?
HVA...
VI VILLE BARE SI AT I KVELD HOLDER VI EN LITEN FEST I ANLEDNING BARNAS KONFIRMASJON, MEN VI VILLE IKKE FORSTYRRE DEG, SÅ VI TENKTE SOM SÅ, HVORFOR IKKE INVITERE HAM...
SÅ NÅ ER DU INVI-TERT!
BLI MED DA! DET ER SØNDAG I MORGEN.
VEL... EEH... JA HVORFOR IKKE... EEH, UNNSKYLD... JEG SKAL HENTE MIN KONE.

DE ER DA EGENTLIG GANSKE KORREK-TE...
OG SÅ FÅR VI EN KVELD UTE – HELT GRATIS...
KOM INN! KOM INN!
TAM!
TAM! TAM! TAM!
TAM TAM! TAM!
VI VENTET BARE PÅ DERE!
SLAM!
CAZA 76
4

ZAP - DU ER DØD!

ANMELDELSER, NYHETER, ETC.

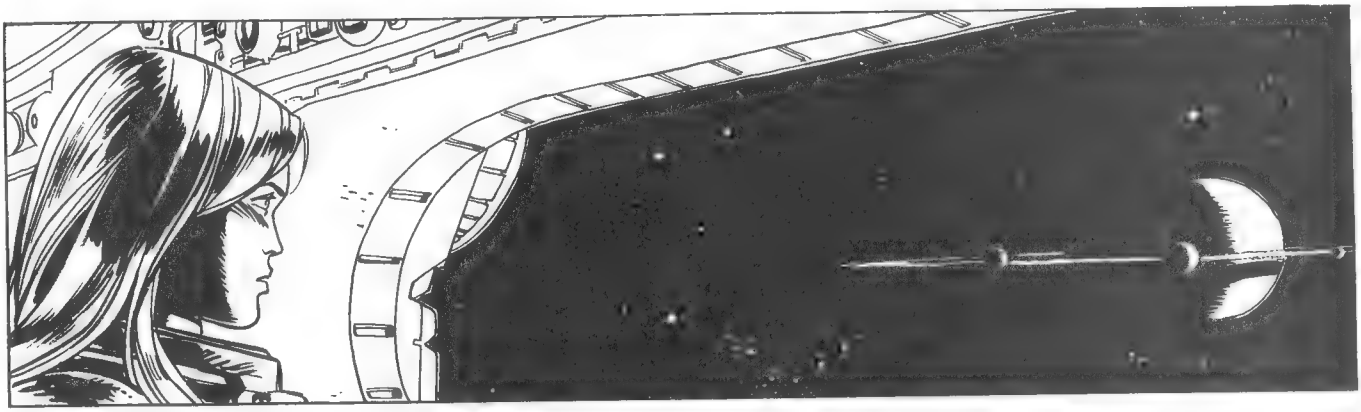

Science Fiction har vært en del av den litterære masseunderholdningen siden slutten av det forrige hundreåret. I USA hvor spesialiseringen av masselitteraturen foregikk for fullt i 1920-årene, skilte den seg ut som egen form, med egne magasiner. Det første regulære science fiction-, eller sf-magasin, AMAZING STORIES, brakte i augustnummeret 1928 en kortroman av Philip Francis Nowlan: «Armageddon — 2419». Fortsettelsen «The Airlords of Han» fulgte senere. Historien om flyveren Anthony Rogers som blir nedsenket i en mystisk søvn i 1927 og som først våkner i 2419 i et Amerika som er knuget under åket av en ond, gul rase — et tema som var svært vanlig i alle sine variasjoner i masselitteraturen i 1920- og 30-årene. Romanens styrke ligger i den nitidige beskrivelsen av fremtidens våpen og våpenbruk, ved siden av at det hele er kjapt og spennende fortalt. Romanen vakte ihvertfall oppsikt, ja så mye oppsikt at i januar 1929 så den første sf-tegneserien dagens lys. Den het BUCK ROGERS 2449 — senere endret den navnet til BUCK ROGERS IN THE TWENTY-FIFTH CENTURY — et navn den hadde til serien sluttet 8. juli 1967. Heltens navn ble forandret fra Anthony til Buck, seriesyndikatet mente det siste var mer mandig...

Nowlan skrev manuskriptet til serien fram til sin død i 1940, Dick Calkins tegnet. Hans tegninger var knudrete og stive, men den gamle serien hadde likevel en klossete sjarm. Den slo øyeblikkelig an hos leserne, og det var ikke lenge før en i forretningene kunne kjøpe BUCK ROGERS pistoler og romraketter i støpejern.

Serien fikk lov til å råde grunnen alene en stund, men i 1933 kom BRICK BRADFORD (kjent som TOM TRICK i Norge), etterfulgt av LYN GORDON i 1934 og SUPERMAN i 1938. Bortsett fra SUPERMAN som avstedkom en egen subgenré med superhelter (som vi tar for oss i neste nr.), skjer det ingen nyskapning før i 1950-60 årene, da nye levedyktige sf-serier fra Europa overtar popularitetens som før var LYN GORDON til del.

SE FILMEN - LES HEFTET...

De fleste av dagens amerikanske sf-serier har en broket forhistorie — enten som fjernsynserie som er blitt bok som blir film, eller som bok som er blitt film som er blitt fjernsynsserie — uansett hva som er skjedd med historien tidligere, så er sluttproduktet en tegneserie. Med BUCK ROGERS-ROMHELTEN er det en tegneserie som er blitt fjernsynsserie som er blitt film som igjen er blitt tegneserie. Det sier seg selv at det er

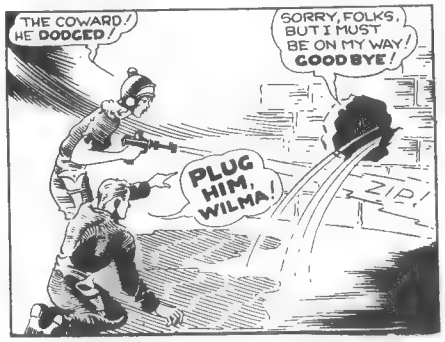

Dick Calkins og Phil Nowland: Buck Rogers

vanskelig å holde kvalitetsnivået gjennom så mange forandringer, og her er det ikke gjort forsøk engang. Tegningene er gjort av tre tegnere: Frank Bolle, Al McWilliams og Jose Delbo, noe som sikrer at serien får et ujevnt og tilfeldig utseende. Bortsett fra Al McWilliams (i sf-sammenheng best kjent for TVILLING-PLANETEN), som har tegnet midterste delen i sin vanlige, tunge stil, viser slutten og begynnelsen at de to andre tegnerne for lenge siden har nådd sitt inkompetansenivå. Historien er et tynt oppkok uten snev av originalitet. Bildene viser tydelig at den er senere enn STAR WARS, her er både STAR WARS romskip og en av disse sakkarinsøte, nesten parfymeduftene, å-så-søte robotene som både film, fjernsyn og tegneserier er blitt oversvømmet av i den siste tiden. Takke meg til robotene i gamle BUCK ROGERS, der var de store, uhyggelige maskiner som aldri, aldri la an på å være «søte». Heftet er opprinnelig produsert av Western Publishing Company, Inc., som fra før er mest kjent for sin melking av gamle Disney-serier og som utgiver av de fleste kjedelige seriene i USA.

Slik serien fremstår her, vitner den om at både serie og film er ren dusinvare uten annet enn nysgjerrighetens interesse.

BUCK ROGERS-ROMHELTEN
ISBN 82-535-0384-9
SEMIC kr. 18.75

Et annet album som også er av amerikansk opprinnelse er ALIEN - DEN ÅTTENDE PASSASJEREN, etter filmen av samme navn. Albumet er skrevet av Archie Goodwin og tegnet av Walter Simonson, og begge er kommet godt fra

oppgaven. Tegneren har fått til en bra syntese mellom sin egen, lett skisseaktige stil og den stilen som den østerrikske maleren Giger og den franske tegneren Moebius skapte for filmen. Derfor fremstår albumet kanskje mer som et semi-europeisk hefte enn som et rent amerikansk. I motsetning til BUCK ROGERS albumet, er det her lagt ned meget arbeid på å tilpasse tekst, farger og layout slik at det både er en god tegneserie og en korrekt gjengivelse av filmen, billedmessig og handlingsmessig. På mange måter er tegneserien bedre og mer effektiv en filmen, filmen hadde dødpunkter, det har ikke tegneserien.

Handlingen er ikke original i sf-sammenheng, det er en variasjon over Campbell's «Who goes there?» (norsk tittel: TINGEN FRA EN ANNEN VERDEN) historien om uhyret som stadig antar nye skikkelser og som tar livet av de tilstedeværende, en etter en... og her er et av mine få ankepunkt mot serien, den kan til sine tider bli litt for grafisk i sin beskrivelse av monstrets måltider. Serien er i fire farger og trykt på glatt papir. Opprinnelig ble den laget for det amerikanske HEAVY METAL, søsterutgaven til det franske METAL HURLANT.

ALIEN —
DEN ÅTTENDE PASSASJER
ISBN 82-535-0373-3
SEMIC kr. 24.-

I alle år har science-fiction hatt en ytre grense hvor fabulasjonene ikke lenger er sannsynliggjort fantasi, men presenteres med gravalvor som den eneste sannhet. «Okkulte seere» som den tibetanske Lama Lobsang Rampa (som viste seg å være en engelsk rørlegger) og smarte spekulanter i folks godtroenhet har alltid levd høyt på å gi pseudovitenskaplige stener for brød. For mange er Erich von Däniken et sannhetsvitne som i sine bøker har løst de fleste av jordens gåter. Andre er av den oppfatning at han en gang har hatt tilgang til et velforsynt bibliotek, hvor de siste hundre års bøker om Atlantis, mystiske folk i Sør-Amerika, Pyramidologi etc. har vært samlet med omhu. Inspirert avskrift, altså.

En rekke tegneserier bygget på von Däniken har sett dagens lys i Vest-Tyskland, tegnet av den samme (navnløse) tegneren som også står for PERRY RHODAN tegneserien. Disse er nå oversatt og utgitt i England. Som hovedtittel er brukt THE GODS FROM OUTER SPACE, og undertittelen på det første albumet er DESCENT IN THE ANDES, på nr. 2: ATLANTIS, Men and Monsters og på nr. 3: THE WAR OF THE CHARIOTS.

Tyske tegneserier, med unntak av SØLVPILEN og BUFFALLO BILL, er et sjeldent syn. THE GODS FROM OUTER SPACE er et gledelig syn — selv om tegnerens personer er litt stive, med lange halser og kommanderende øyne, er tegningene rene og klare, og sidene oversiktlige til tross for tekstmassen — en lidelse for øyne som altfor ofte har lest amerikanske serier hvor tekst og bilder slåss om overtaket.

Albumene bringer von Däniken teori om at det var vesener utenifra som brakte intelligensen til Jorden i en fjern fortid i romanisert form. De tre første albumene viser hvordan utsendingene fra stjernene forsøker å manipulere med de tidlige menneskenes gener, deres kamp mot et insektfolk som også vil ha Jorden og deres indre stridigheter.

Både BUCK ROGERS og ALIEN - DEN ÅTTENDE PASSASJER er typiske tegneserieeksempler på det som innen sf kalles «space-opera» — en type fortelling hvor en tyr mer til muskler og maskiner enn til tankevirksomhet... Til tross for at von Däniken forlanger å bli tatt på alvor, så er ikke seriene bygget på hans første bøker blitt noe mer enn en veldreiet «space-opera»; som det er det, blitt god underholdning.

THE GODS FROM OUTER SPACE
Album nr. 1, 2 & 3
Methuen 1.25 pund pr. stk.

Kan bestilles rett fra:
Methuen Children's Paperbacks
Cash Sales Department
PO Box 11
Falmouth
Cornwall TR10 109EN England

PGO

Alex Raymond: Flash Gordon

FULL FART

Da Alex Raymond begynte sin serie LYN GORDON (1934) var den som et visuelt sjokk mot leseren. Raymond brukte ofte sin side i de amerikanske søndagsbilagene til bare å vise noen få bilder i serien — f.eks. et bilde hvor leseren kunne se bevingete menn bevege seg over et vilt, forvridd landskap. Og serien viste med tydelighet at Raymond var mer en ypperlig illustratør enn tegneserietegner, og den fortryllelsen som mange følte, var mer basert på tegningene enn den melodramatiske og ofte tåpelige historien. I likhet med BUCK ROGERS slåss også LYN GORDON mot de gule horder, anført av den demoniske, og Fu Manchu lignende keiser Ming — at de befant seg på planeten Mongo var en biting. Etter at Raymond slapp fra seg serien for å lage RIP KIRBY, ble serien overtatt av Austin Briggs, Mac Raboy og til sist av Dan Barry, som fremdeles tegner serien.

Bortsett fra Briggs, er det ingen av de senere tegnerne som har forsøkt å kopiere Raymonds tegnestil. På norsk er nå kommet LYN GORDON — ROBOTEN FRA ROMMET, tegnet av Dan Barry — antagelig i første halvpart av 60-årene. Det er ikke oppgitt noen årstall, men da Dan Barry først overtok serien, lå hans tegnestil tett opptil Mac Raboys, noe han senere heldigvis fridde seg fra. Slik som stilen fremstår i ROBOTEN FRA ROMMET, er den kontrollert løs og effektiv. Siden serien primært er en familieserie, så er det selvsagt store og små gutter med i handlingen, det kvinnelige innslaget er Lyns uslitelige påheng og gamlekjæreste, Dale...

ROBOTEN FRA ROMMET er en rask og rørlig fortelling, hvor et løpsk romskip og en enda løpskere (men søt) robot fører selskapet ut til en ukjent planet, en forlatt romstasjon, i kamp med uhyggelige, menneskeliknende vesener og tilbake til Jorden.

En historie hvor det aldri er et dødpunkt... noe som bevirker at dagens Lyn Gordon virker litt anpusten.

PGO

LYN GORDON —
ROBOTEN FRA ROMMET
ISBN 82-535-083-2
SEMIC kr. 15.-

BRITER I ROMMET

Det var ikke bare i USA og Skandinavia at pedagoger og foreldreorganisasjoner i første halvpart av 50-årene reagerte mot tegneserier og deres mulige skadelige virkning på barn — også i England ble en grepet av «reformasjonsbølgen». Men istedet for ensidig å fordømme, forby og sensurere, skapte en også en reelt alternativ for serieleseren. Marcus Morris, som var prest, klarte etter en del vanskeligehter å få en utgiver til «Eagle» — et ukentlig seriehefte i omtrentlig tabloidformat, hvor de fleste av seriene var i nydelig firfargetrykk. Hovedattraksjonen i «Eagle» var serien om DAN DARE — PILOT OF THE FUTURE. Serien ble først og lengst tegnet av Frank Hampson, som også skapte serien. Dan Dare, som var oberst i Stjerneflåten, og hans venner kjempet mot onde Venusboere, reiste til andre stjernesystem, avverget katastrofer og viste hvordan engelsk oppfinnsomhet og Englands gloriøse tradisjoner hadde sikret Imperiet herredømme over verdensrommet...

DAN DARE var en serie som hadde alt; spennende handling, humor, merkelige planeter, med enda merkeligere beboere; romskip som pløyet gjennom rommet — før sf-filmene kom, var dette den eneste måten å oppleve en reise gjennom rommet på, på en måte som nesten var «virkelig», på bildene i serien fylte

stjernehimmelen av og til nesten hele siden. Dessverre fikk aldri norske barn oppleve dette aspektet av serien, den norske utgaven av bladet — «HAUK» — var innskrumpet til det halve og brukte bare en tomatrød rasterfarge over svart/hvit tegningene.

Som alle serieblader og magasiner hadde «Eagle» sin tid. Rundt omkring 1970 bukket det under — en blek skygge av seg selv — i kampen mot importen av nye, «tidsriktige» helter fra Amerika...

DAN DARE var da forlengst blitt overtatt av andre tegnere og forfattere — blandt dem Frank Bellamy og Keith Watson. Dagens utgave av serien er et parodisk mareritt i sammenligning.

Men — DAN DARE var ikke død! Interessen for den gamle serien har vært økende og i 1979 utga forlaget Dragon's Dream ut første bind i noe som en håper vil bli en lang serie: DAN DARE — PILOT OF THE FUTURE in THE MAN FORM NOWHERE, som er et fargesprakende eventyr fra gamle «Eagle». På grunn av formatforskjellen er en del av bildene brukket om, men både fargene og bildene er slik en husker. I boken får en de to første delene av en lengre historie (det skal komme en bok senere) hvor et fremmed romskip nødlander i Sør-Amerika med en mystisk romdraktkledd person ombord... hva denne personen vil og hva Dan Dare opplever på en annen, fjern planet i forbindelse med dette, er i korthet hva den første boken inneholder. Denanbefales på det sterkeste.

PGO

DAN DARE —
PILOT OF THE FUTURE
in THE MAN FROM NOWHERE
ISBN 90-63332-511-8
DRAGON'S DREAM

EN UT OG TO I MENTE

Spania er masseprodusent av serier... og tegneserietegnere. Feilen er at serietegnerne også virker masseproduserte — en tegner som lager en westernserie bruker de samme tomme ansiktene og de langlemmete kroppene som kollegaen som tegner romantikkserier eller - en sf-serie som DANNY FUTURO — DANNY VÅKNER OPP I ÅR 2104!...

En skal ikke frakjenne disse tegnerne dyktighet, men den stereotype behandling av menneskeskikkelsene og tildels

Lo Hartog van Banda og The Tjong Khing: Arman og Ilva

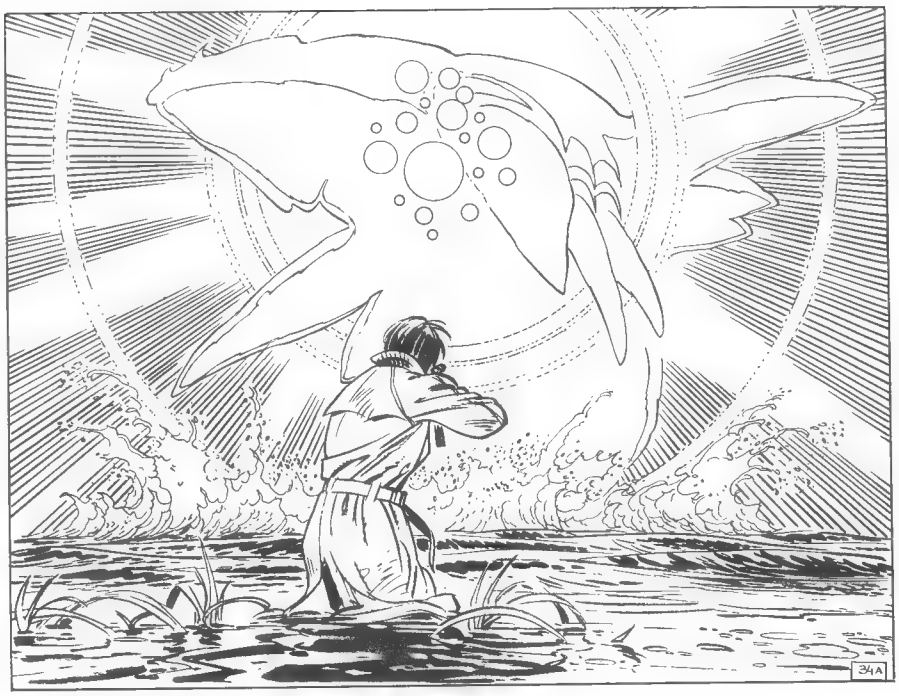

J. C. Mézières og Pierre Christin: Linda og Valentin (Valérian)

miljøet forflater ethvert forsøk på å lage en bra serie. Og er serien så episodepreget som DANNY FUTURO og med avsnitt så sukret som tilfelle er her, drukner tegnerens forsøk på å skape et overbevisende miljø i sirup. Victor Mora har skrevet serien og Carlos Gimenes har tegnet den. Han tegner også DELTA 99, en annen sf-serie som «Tempo» trykte et par episoder av.

Ifølge informerte kilder, strammes serien inn i senere episoder — Semic vil senere i året utgi DANNY FUTURO nr. 2 — så får vi se...

Med tanke på slike rutinemessige og — paradoksalt nok — fantasifattige produkt som BUCK ROGERS og DANNY FUTURO, synes det av og til merkelig at ikke et serieforlag vil utgi noen av de sf-seriene som også har tanke og mening i tillegg til gode historier. Først og fremst tenker jeg på den franske albumserien LINDA OG VALENTIN-AGENTER I TID OG ROM som er tilgjengelig både i Danmark og Sverige. Denne serien er godt tegnet, godt fortalt og selv barkete sf-lesere vil her finne gode og originale idéer.

Denne serien finnes tross alt i våre naboland, jeg vil samtidig også slå et slag for den hollandske ARMAN OG ILVA — en dagsserie som hadde gjesteopptreden på Aftenpostens tegneserieside, før denne krympet sammen til et kjedelig «knøtt» —.

Selv om denne serien ikke er så romorientert som LINDA OG VALENTIN, har den likevel de samme kvalitetene. Som et ekstra pluss, har seriene også en humoristisk tone som aldri blir dum eller er i veien for spenningen.

DANNY FUTURO —
DANNY VÅKER OPP I ÅR 2104!
ISBN 82-535-0393-8
SEMIC kr. 15.-

LINDA OG VALENTIN:
SKYGGERNES AMBASSADØR
ISBN 87-562-0943-6
I DEN FALSKE VERDEN
ISBN 87-562-1318-2
CARLSEN if kr. 15.80

De fleste danske og utenlandske serier kan bestilles fra Danmark. Skriv til: FANTASK APS, Skt. Pedersstræde 18, 1453 København K eller RUNEPRESS, Krogshøjvej 32 DK-2880 Bagsværd og be om katalog.

PGO

TOLKIEN

Selvsagt måtte RINGENES HERRE av J.R.R. Tolkien bli film... og tegneserie. At romantrilogien ville være vanskelig, for ikke å si umulig, å overføre til film, fjernsyn eller tegneserie, var tydelig for enhver som har lest verket. Men ikke for de som kastet seg over det for å gjøre lettjente penger på navnet... Filmen RINGENES HERRE er en usmakelig blanding av Disneyeffekter, Rotoskop og jeg vet ikke hva — en rotet stilblanding hvor hovedlinjene i historien brekker opp og blir borte.

Tegneserien som er tegnet av Bermejo har heller få ytre likheter med romanverket, men likevel er serien å foretrekke framfor filmen. Serien, som på ingen måte er et mesterverk, er i det minste ærlig og redelig gjennomført i en kompetent tegnestil — ingen store, men heller ingen ubehagelige overraskelser. Serien er visstnok basert på filmen, det må i tilfelle være manuskriptet, for tegningene har liten eller ingen likhet. For de som ikke har lest bøkene den bygger over, er serien en langt bedre innføring enn filmen av samme navn.

Det er ifølge forlaget planlagt to album til, slik at hele trilogien blir dekket.

PGO

RINGENES HERRE
Atlantic Forlag A/S
kr. 14,-

FIRE FRANSKE ALBUM

Året er 2992. Christopher Cavallier, Major Lisdal og de andre havarerer på planeten Physolaes i solsystemet Orkand, en planet som er fullstendig dekket av kloakk. Til Physolaes og de andre planetene i Orkand-arkipelaget deporteres pirater, bedragere, tyver og andre som setter seg opp mot Systemet.

Hvordan det hele utvikler seg, kan man lese om i det 7. albumet av Pauls Gillions, LES NAUFRAGÉS DU TEMPES, en god gammeldags science fiction-serie av høy klasse. God gammeldags? Gillion bygger videre på mange av elementene i 30-årenes Lyn Gordon, men henfaller aldri til nostalgi slik som mange beundrende imitatorer. Genren blir heller aldri hos Gillion til en tom ramme om noe som like gjerne kunne vært f.eks, en western —sml. dagens Lyn Gordon! Dette er nemlig bevisst space opera — handlingen er banal, men det fantastiske anskueliggjør og utdyper den, slik at nye sider trer fram. Selv i de mest kritiske situasjoner utveksler personene filosofiske synspunkter på tingenes tilstand. En intellektuell space opera ville jeg kalt serien, men det finnes jo ikke. Paul Gillon har skapt ein egen genre.

Det er ikke helt sant at Paul Gillon har skapt serien. Manuskripetet til de fire første albumene ble nemlig skrevet av Jean Claude Forest, fremdeles best kjent for BARBARELLA. Han har også skrevet manuskriptet til ICI MÊME, en merkelig serie på hele 200 sider, tegnet av Jacques Tardi. Noen og enhver kunne vel bli sliten av å tegne 200 sider om en mann som stort sett løper rundt på murene og tar seg betalt for å låse opp portene for de som vil ut eller inn, og Tardi virker heller ikke like opplagt hele veien. Forests lange monologer blir dessuten litt for ordrike av og til, også til ham å være. Alt i alt er likevel serien et interessant bekjentskap, for selv om Forest og Tardi er svært forskjellige, makter begge i sine beste stunder å bruke sin uhyggelige absurditeter til å blottlegge menneskesinnet.

Om ikke «LES NAUFRAGÉS DU TEMPS kan være noe annet en science fiction, kan heller ikke MISSISSIPPI RIVER være noe annet enn en western — og det er den til gangs. Det er paret bak den populære LØYTNANT BLUEBERRY, Jean-Michel Charlier og Jean Giraud, som etter i alt 21 Blueberry-album har funnet seg en ny helt. (Men frykt ikke, de er ikke ferdige med Blueberry!) Historien dreier seg om Jim Cutlass, som etter å ha kjempet på nordstatenes side i borgerkrigen, tar en arvet plantasje i sørstatene i besittelse, men uten helt å løse de problemene det medfører.

Girauds tegninger i MISSISSIPPI RIVER er litt mer friske og skjødesløse enn vi har sett i de siste Blueberry-albumene (eller snarere: «ikke har sett» — på norsk). Hans utvikling som tegner ser man imidlertid mest spennende demonstrert i MAJOR FATAL, som hovedsakelig består av føljetongen om Jerry Cornelius' hermetiske garasje fra magasinet Metal Hurlant.

Under signaturen Moebius har Giraud laget sin egen fantasiverden, som han tidligere har vist oss både lyriske (ARZACH) og humoristiske sider av (LE BANDARD FOU). I LE GARAGE HERMETIQUE skildrer han med blodig alvor den parodiske maktkampen om alle universets tre nivåer. Noe handlingsreferat skal jeg ikke begi meg ut på, for seriens univers mangler fullstendig indre logikk. Det er det som er dets indre logikk, hvis du skjønner. Men sentralt i handlingen står foruten Jerry Cornelius den aristokratiske major Grubert, hans forlovede Malivna, stjerneskipet Ciguri, spionen Samuel L. Mohad, ingeniør Barnier, en maskert androide, tricloen Graad, bakaliteten, nagualen etc. etc.

Moebius: Le Garage Hermétique

Moebius' styrke er først og fremst at tegningene beskriver de tallrike parallelle handlingene så selvfølgelig og nøkternt som om de viste helt trivielle situasjoner — alt ser ekte ut. Men ingen ting er det, ikke engang innenfor fortellingens rammer. Det er alltid en høk over høken og en ny virkelighet bak neste dør.

Den viktigste grunnen til å gjøre det slik jeg nok har vært Moebius' ønske om å stå helt fritt til å lage nye situasjoner og miljøer i hver episode, men så har da også mange av de enkelte sekvensene blitt fantastiske ut fra et estetisk synspunkt. «En god intrige er en intrige som inneholder gode scener», sier kriminalforfatteren Raymond Chandler et sted.

Overgang til side 14

Paul Gillon: Les Naufragés du Temps

CORTO MALTESE: LEOPARDI av Hugo Pratt

Resymé: Corto Maltese befinner seg ombord på den tyske krysseren Königsberg, som engelskmennene ødela i 1916. Sammen med ham er løyntnant Tenton og kaptein MacGregor.

HOLDT DER! STANS, ELLERS SKYTER JEG!
HVA I ALL VERDEN ER DET SOM FORE-GÅR DER UTE? KOM, TENTON!
VAKT! HVORFOR SKJØT DE?
JEG SÅ EN AV DISSE AFRIKANSKE MEDISIN-MENNENE SOM HAR VÆRT HER SIDEN I GÅR HOPPE NED FRA SKIPET. DERFOR SKJØT JEG. MEN JEG BOMMET.
LIKE GODT, DET... HAN SKULLE SIKKERT BARE STJELE NOEN JERNPLATER..
DET TROR JEG IKKE. RENT BORTSETT FRA AT DENNE AFRIKANSKE MEDISIN-MANNEN BOKSER SOM EN PROFESJONELL, ETTERLOT HAN SEG DENNE SOUVENIREN HER, PLUSS EN VAKT MED SKALLEN SLÅTT INN..

KAPTEIN.. DET ER BLODSPOR HER ... MEDISINMANNEN ER SÅRET !
LEOPARDMENN.. DETTE SKJØNNER JEG IKKE. DET ER ÅREVIS SIDEN SIST DE BLE SETT HER I TRAKTEN. VEL, DET ER UMULIG Å FØLGE DEM OM NATTEN.
MEN DE MÅ HA HATT EN GRUNN TIL Å ETTERLATE DENNE POTEN PÅ KÖNIGSBERG
JA... MEN JEG SKJØNNER IKKE HVORFOR
DET ER ET MYSTERIUM !
ENDELIG ER DE HER, KAPTEIN... FANT DE DET DE LETTE ETTER ?
JA.. DET LÅ PÅ PLASS

UTMERKET... NÅ HAR VI IKKE BRUK FOR DEM LENGER
JEG FORSTÅR IKKE...
DET ER IKKE NØDVENDIG!
BANG!
HVA ER DET SOM FOREGÅR?
DU ER OGSÅ OVERFLØDIG...
TO SKUDD... KOM IGJEN!
DE KOM DER BORTE FRA...
HVA ER DET SOM FOREGÅR HER I KVELD
HERFRA KOM DE
HMM..

MEDISIN-MANNEN SOM KUNNE BOKSE
TENKTE MEG DET.. HAN ER HVIT... TYSKER, VIL JEG TRO...
EN HVIT MANN... EN LEOPARDPOTE... MEDISINMENN... HVA SKAL ALT DETTE BETY ?
HEI... CORTO MALTESE... TA AV MEG DENNE MASKEN..
EH ?
DET ER INGEN GRUNN TIL Å BLI FORBAUSET.. VI HØRTE HVA DU HETER DA DEN ENGELSKE OFFISEREN DU KOM SAMMEN MED SNAKKET TIL DEG..
HMM.. DET VAR TRE AV DERE... HVEM SKJØT? HVEM ER DERE ?
VI ER MED I HÆREN TIL LETTOW VORBECK, DEN TYSKE GENERALEN, OG VI ER HER PÅ SPESIALOPPDRAG FOR... FOR Å FINNE ET KART SOM VISER STEDET HVOR EN KISTE FULL AV GULL OG SØLVMYNTER ER GJEMT. DE SKAL BRUKES TIL Å... TIL Å BETALE...
... BETALE DE AFRIKANSKE SOLDATENE SOM KJEMPER FOR TYSKERENE... NÅ ER KRIGEN NESTEN OVER, OG GENERAL LETTOW VET AV HVIS DE PENGENE KOMMER ENGELSKMENNENE I HENDE...
... BLIR DET INGENTING TIL SOLDATENE. HAN UTPEKTE EN MARINEKAPTEIN TIL Å FINNE KARTET SOM VAR GJEMT OMBORD PÅ SKIPET. DET VAR HAN SOM GJENKJENTE DEG I DAG MORGES. KAPTEINEN BLE DREPT AV SJERSANT SAXON... OG JEG BLE SÅRET...
JEG ER KORPORAL MUNGO... MEN JEG ER OGSÅ EN LEOPARDMANN... JEG HAR IKKE TID TIL Å FORKLARE DET NÆRMERE... JEG KJENNER AT JEG SKAL DØ... MEN TA DENNE, OG GÅ TIL NÆRMESTE LANDSBY... DER FINNER DU BRUKOY.. FORTELL HAM ALT... HAN VET HVA SOM SKAL GJØRES...
BRUKOY ? ENDA EN LEOPARDMANN ?

FORTSETTES ▶

TO ENSOMME VANDRERE

Eventyret! Dramatiske hendelser — ukjente kulturer — fjerne himmelstrøk! Husker du *Skatten på sjørøverøya* og *Greven av Monte Christo* i gløden fra lommelykta under dyna? En forbudt verden fylt av sterke følelser og dyp mystikk, hvor lykken og døden voktet på deg side om side fra trekronene og fra skjulte hull i paneldørene? Hugo Pratt hørte eventyret kalle på seg i 1939 — 10 år gammel. Da bestemte han seg for å bli tegneserietegner.

På den tiden befant han seg i Etiopia, men seks år senere tilbake i fødebyen Venezia, utgir han sammen med noen kamerater sin første serie: L'ASSO DI PICCHE («Spar ess»).

Etter to år går bladet inn. Hugo Pratt begynner på kunststudier, men reiser snart til Argentina. Her skaper han bl.a. SGT. KIRK — om en desertør fra de Forente Staters hær på 1800-tallet, ANNA DELLA JUNGLA — om en ung kvinnes opplevelser i Øst-Afrika før 1. verdenskrig, ERNIE PIKE — som inneholder en frontreporters reportasjer fra 2. verdenskrig, FORT WHEELING — om en «trapper» på 1700-tallet, og flere andre. Tilbake i Europa i 1954 lager han serier for Daily Mirror, og drar så til Brasil før han igjen bosetter seg i Italia i 1967. Her lager han bl.a. den lange UNA BALLATA DEL MARE SALATO («Balladen om det salte hav»), hvor *Corto Maltese* for første gang dukker opp. Han har siden figurert i et 20-talls 20-siders historier i det franske magasinet Pif («Leopardi» er en av de siste historiene), og deretter i de lengre CORTO MALTESE I SIBIR og FABELEN OM VENIZIA.

Hugo Pratt, slik han opptrer i Milo Manars serie HP ET GUISEPPE BERGMAN.

Som serieskaper har Hugo Pratt alltid gått sine egne veier, og står utenfor alle de store serietradisjonene i Europa. De første forbildene var amerikanske avisserier i Milton Caniff-tradisjonen, som på grunn av den dårlige trykken la ekstra stor vekt på klare tegninger med stor kontrast mellom svarte og hvite felter. Som de fleste i denne tradisjonen, forsøkte også Pratt en periode å tegne så realistisk som mulig ut i fra disse forutsetningene.

Etter at han nådde opp som realistisk tegner, gikk han imidlertid den andre veien, og har siden gått lenger og lenger i retning av å stilisere landskaper og personer. Resultatet er blitt en klar og oversiktelig stil, slående i sin svart/hvite enkelhet, og slagkraftig i sin ekspresjonistiske forenkling.

Selv om Hugo Pratt alltid har vært opptatt av historie og fremmede kulturer, er det helt fra de tidligste seriene menneskelige konflikter som står i sentrum for begivenhetene. Det kan virke merkelig at hans internasjonale gjennombrudd først kom med Corto Maltese — etter 20 års fremstående forfatterskap. Det kan ha sammenheng med at tegningene hans er ribbet for all falsk «glamour» og kan virke lite tiltrekkende, men det kan også ha sammenheng med figuren Corto Maltese.

Som Pratt selv er Corto kosmopolitt. Han er også en lykkejeger, og streifer rundt i utkanten av begivenhetene under og etter 1. verdenskrig. Men vi hører sjelden at han er på vei *til* noe, han er alltid på vei *bort*. Han søker Eventyret, men er merkelig lite interessert når han finner det. Kanskje er det denne livstrette eventyrerens lengsler som appellerer til oss? Han er vår guide gjennom eksotiske eventyr, og bekrefter til slutt for oss at vi egentlig har det akkurat like bra hjemme i sofakroken. At Corto egentlig er like langt som oss.

Eller omvendt?

Eirik Ildahl

TIRE, BOCHE ! TIRE ! TU NE ME FAIS PAS PEUR !
MON FRÈRE EST BLANC ET NE FAIT PAS PARTIE DE MES GENS. TOI AUSSI TU ES UN BLANC MAIS TU NOUS APPARTIENS DAVANTAGE ... EXCUSE-MOI ...
BONJOUR.
PERSONNE...

Tre stadier i Hugo Pratts utvikling som tegner: I ERNIE PIKE lengst til venstre er realismen sterk. I midten (fra Corto Maltese-episoden L'AIGLE DU BRESIL) har forenklingen satt inn med store flater og antydede former, I FABLE DE VENISE, til høyre, er stiliseringen enda sterkere. Borte er alle vage antydninger og alle unødvendige streker, følelsen av form er forsterket.

NR. 3 - 1980 - UKE 42 - KR. 8,50 inkl. moms

serie-FOKUS

MAGASIN OM OG MED SERIER

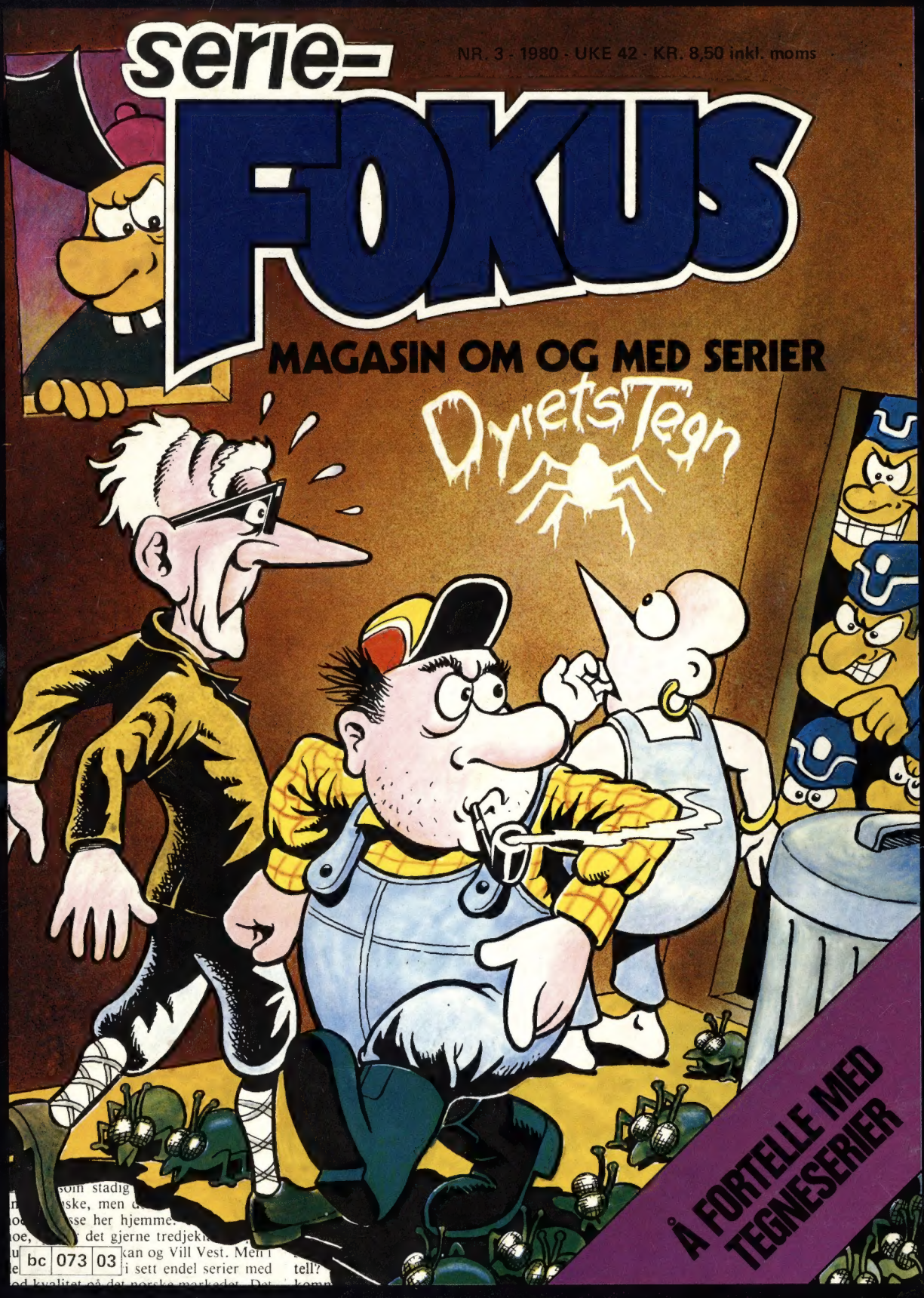

bc 073 03

NYTT NR. 14. SEPTEMBER